

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Άννα Ιορδανίδου
Ελευθερία Κοσμά
Παναγιώτης Οικονόμου

Νεκταρία Κανελλοπούλου
Βασιλική Κουταβά
Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου

Γλώσσα
Στ'
Δημοτικού

Λέξεις...
Φράσεις...
Κείμενα

β' τεύχος

2ος τόμος

Γλώσσα Στ' Δημοτικού
Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα

β' τεύχος

2ος τόμος
Ενότητες 10η - 11η - 12η

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Άννα Ιορδανίδου, *Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπ. Πατρών*
Νεκταρία Κανελλοπούλου, *Εκπαιδευτικός*
Ελευθερία Κοσμά, *Εκπαιδευτικός*
Βασιλική Κουταβά, *Εκπαιδευτικός*
Παναγιώτης Οικονόμου, *Εκπαιδευτικός*
Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου, *Εκπαιδευτικός*

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Βασιλική Τοκατλίδου, *Ομότιμη Καθηγ. του*
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Όλγα Μούσιου-Μυλωνά, *Σχολική Σύμβουλος*
Ιωάννης Μπάρτζης, *Εκπαιδευτικός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Γιώργος Πισκοπάνης, *Σκιτσογράφος-Εικονογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Παναγιώτα Χατζηθεοχάρους, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Πέτρος Μπερερής, *Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου*
Χρήστος Παπαρίζος, *Σύμβουλος του Παιδ. Ινστιτούτου*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Χρήστος Παπαρίζος, *Σύμβουλος του Παιδ. Ινστιτούτου*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Πανουτσόπουλος, *Εικαστικός καλλιτέχνης*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας Αποφ. 16158/6-11-06

και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Άννα Ιορδανίδου Νεκταρία Κανελλοπούλου
Ελευθερία Κοσμά Βασιλική Κουταβά
Παναγιώτης Οικονόμου Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου**

**Γλώσσα Στ' Δημοτικού
Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα**

β' τεύχος

**2ος τόμος
Ενότητες 10η - 11η - 12η**

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ *Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το
Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
*Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.***

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
*Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.***

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

Ενότητα 10

Ατυχήματα

Η ιστορία του Ζάχου που Χαζεύει

Όταν πηγαίνει στο σχολείο ο Ζάχος – ή με παρέα είναι ή μόνος – χαζεύει πέρα, σύννεφα και σπίτια, μυγάκια, χελιδόνια και σπουργίτια κι ό, τι ψηλά αρμενίζει και πετάει, κι έτσι ποτέ δε βλέπει πού πατάει. Γελάει η γειτονιά και κοροϊδεύει: «Κοιτάξτε! Ο Ζάχος που Χαζεύει!».

Ένα σκυλί ερχόταν κάποτε τρεχάτο (ίσως να κυνηγούσε κάποιο γάτο).

Γύρω δεν πέρναγε ψυχή
να του φωνάξει «Προσοχή!»
κι ο Ζάχος χάζευε τα ύψη,
δεν πρόλαβε να στρίψει.

Έπεσαν, μπαμ! κι οι δυο εκεί.
Η σύγκρουση ήταν μετωπική.

Ο Πετροτσουλούφης,
Δόκτορος Ερρίκου Χόφμαν,
(μετάφρ. Τζένη Μαστοράκη)

Με τι θα ασχοληθούμε:

- **Πώς διηγούμαστε κάτι που μας συνέβη**
- **Πώς βρίσκουμε το υποκείμενο, το ρήμα και τα συμπληρώματά του**

Με λένε Σόνια

Στο διπλανό σπίτι, που είναι μονοκατοικία, μένει ένας περίεργος άνθρωπος, ο κύριος Ντίνος. Αυτός ο κύριος Ντίνος, που είναι αρκετά μεγάλος στην ηλικία, μένει μόνος του.

Προ ημερών λοιπόν ο κύριος Ντίνος είχε ανάψει μια φωτιά στο πίσω μέρος του κήπου, κάτω από το μεγάλο πεύκο, και έκαιγε τα ξερά φύλλα και τις πευκοβελόνες. Αυτό το κάνει τακτικά ο κύριος Ντίνος και είναι ενοχλητικό, αλλά πολύ που τον νοιάζει. Σας είπα, είναι ένας πολύ μυστήριος άνθρωπος.

Το αγαπημένο πεύκο της Σόνιας κινδυνεύει!

Από το πρωί μάς είχε πνίξει στον καπνό. Εγώ είχα βγει στο μπαλκόνι και παρακολουθούσα. Έπειτα από λίγο τον είδα να φεύγει από το σπίτι. Κρατούσε και έσερνε και τη μεγάλη καρό τσάντα με τα ροδάκια, αυτή που παίρνει πάντα μαζί του όταν πηγαίνει για ψώνια στην αγορά. Εγώ συνέχισα την παρακολούθηση από τη βεράντα. Η φωτιά φαινόταν να έχει σβήσει. Ύστερα από λίγο

όμως, εκεί που κοιτάζα αφηρημένη, είδα μια μικρή φλόγα να ξεπηδάει μέσα από τις στάχτες.

Αλαφιάστηκα. Δε μου αρέσει η φωτιά, μόνο η ζεστασιά της μου αρέσει. Συνέχισα λοιπόν να παρακολουθώ. Σε λίγο ξεπήδησε κι άλλη μια φλόγα και μετά μια τρίτη και σε λίγο η φωτιά ξανάρχισε να καίει με δύναμη, όπως όταν την είχε πρωτοανάψει ο κύριος Ντίνος.

Δεν ήξερα τι έπρεπε να κάνω. Δεν έκανα λοιπόν τίποτα. Απλώς περίμενα υπομονετικά να σβήσει. Η φωτιά όμως όχι μόνο δεν έσβηνε, αλλά σε λίγο άρχισε να προχωρεί.

Δίπλα στο μεγάλο πεύκο ο κύριος Ντίνος είχε ακουμπήσει τρία μεγάλα χαρτόκουτα με κάτι παλιά περιοδικά κι εφημερίδες. Δεν πέρασε πολλή ώρα και η φωτιά έφτασε στα χαρτόκουτα, τα οποία άρπαξαν αμέσως.

Κάποια στιγμή οι φλόγες της φωτιάς έφτασαν στην κουρτίνα, η οποία άρπαξε αμέσως φωτιά κι άρχισε να βγάζει έναν περίεργο μαύρο καπνό που μύριζε πολύ άσχημα. Για να πω την αλήθεια, δε με πολυπείραζε που καιγόταν η κουρτίνα, αλλά οι φλόγες είχαν αρχίσει να γλείφουν επικίνδυνα τον κορμό του πεύκου. Αυτό με πείραζε πολύ.

Το πεύκο αυτό το αγαπώ πάρα πολύ. Ώρες ολόκληρες έχω περάσει σκαρφαλωμένη στα κλαδιά του. Κατά τα φαινόμενα η φωτιά είχε βαλθεί να μου καταστρέψει το αγαπημένο μου πεύκο.

«Α, ως εδώ και μη παρέκει!» φώναξα.

Μεμιάς πετάχτηκα όρθια και έτρεξα αστραπή στον κήπο. Έπρεπε να με βλέπατε.

Σκαρφάλωσα στη μάντρα, πετάχτηκα πάνω από τα κάγκελα της μεσοτοιχίας και με ένα πολύ θεαματικό άλμα προσγειώθηκα στον κήπο του κυρίου Ντίνου.

Κανένας δε φαινόταν να με ακούει ούτε και να έχει πάρει είδηση τι γινόταν. Έτρεξα σαν σίφουνας, διότι

εγώ είμαι γυμνασμένη και τρέχω όπως η σαΐτα, όταν βέβαια θέλω και υπάρχει λόγος. Έτρεξα λοιπόν και προσπάθησα να τραβήξω το λάστιχο με το νερό από το αυλάκι με τα λαχανικά. Το σχέδιο ήταν να πάω στη φωτιά.

Εμένα δε μου αρέσει το νερό καθόλου. Όμως εδώ ήταν μια περίπτωση εξαιρετική. Ήταν ώρα για δράση. Κανένας άνθρωπος δε φαινόταν από πουθενά κι εγώ ήμουν η μόνη που μπορούσε να κάνει κάτι.

Φωνάζοντας λοιπόν με όλη μου τη δύναμη, προσπαθούσα να τραβήξω το λάστιχο. Δεν ήταν εύκολο. Πανδύσκολο ήταν. Το λάστιχο είναι πολύ βαρύ έτσι κι αλλιώς, πόσο μάλλον όταν είναι γεμάτο νερό.

Με τις φωνές και τα ουρλιαχτά ξύπνησε η Μαρία. Η Μαρία είναι πολύ ψύχραιμο άτομο. Μια και δυο πήγε στο τηλέφωνο και πήρε το 199, που είναι η Πυροσβεστική. Κατόπιν ειδοποίησε και το 100, που είναι η Άμεση Δράση.

Έπρεπε να ακούγατε τις σειρήνες να ουρλιάζουν.

Σχεδόν αμέσως έφτασαν οι πυροσβέστες πάνω στο κόκκινο αυτοκίνητό τους με το πορτοκαλί φως να στριφογυρίζει και τη σειρήνα να ξεκουφαίνει τη γειτονιά. Πίσω τους έρχονταν οι αστυνομικοί μέσα στο άσπρο μπλε περιπολικό, με τη δική τους σειρήνα να ουρλιάζει. Χαμός, σας λέω, γινόταν.

Οι πυροσβέστες ξεδίπλωσαν γρήγορα γρήγορα κάτι τεράστιους πάνινους σωλήνες νερού που είχαν μαζί τους στο αυτοκίνητο. Μετά άνοιξαν τους μεγάλους διακόπτες του νερού που υπήρχαν στο κόκκινο αυτοκίνητο τους και βάλθηκαν να ρίχνουν νερό πάνω στη

Έρχεται η Πυροσβεστική!

φωτιά, έξω στον κήπο, μέσα στην κουζίνα του κυρίου Ντίνου, πάνω στο πεύκο, παντού όπου υπήρχε φωτιά.

Οι αστυνόμοι προσπαθούσαν να βάλουν τον κόσμο που μαζεύτηκε σε κάποια τάξη. Όλοι προσπαθούσαν να βοηθήσουν και όλοι αγωνιούσαν μήπως η φωτιά έφτανε μέχρι τα διπλανά σπίτια, αλλά οι αστυνομικοί είπαν πως δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας.

Τελικά η φωτιά έσβησε γρήγορα. Ο κύριος Ντίνος, μόλις γύρισε εκεί, μπροστά σε όλους, μου ζήτησε συγγνώμη για τη συμπεριφορά του. Είπε μάλιστα πως μου χρωστούσε κι ένα γεύμα με το καλύτερο ψάρι της αγοράς. Βλέπετε, η αδυναμία μου στα ψάρια είναι γνωστή σε όλη τη γειτονιά.

Όταν όλα τελείωσαν, ένας πυροσβέστης με πήρε αγκαλιά και με σήκωσε ψηλά στα χέρια. «Ιδού η επίτιμος γατοπυροσβέστης!» φώναξε δυνατά κι όλοι γύρω ξέσπασαν σε χειροκροτήματα και ζητωκραυγές.

Η Μαρία με αγκάλιασε σφιχτά και με φίλησε, και η μητέρα κι ο πατέρας, όταν το έμαθαν, είπαν πως ήταν πολύ περήφανοι για τη γάτα τους.

Μέχρι και η τοπική εφημερίδα έγραψε ένα ολόκληρο άρθρο για την αφεντιά μου. Πρωτοσέλιδο έγινε η φωτογραφία μου. Όλοι μιλούσαν για το κατόρθωμα της Σόνιας της γάτας.

Ο Σάχης, ο γάτος απέναντι, κόντεψε να σκάσει από τη ζήλια του. Η Σαλώμη, η φίλη μου, είπε πως είμαι «γάτα με πέταλα», που πάει να πει ξυράφι από εξυπνάδα.

Εγώ δεν είπα τίποτα, γιατί, όπως σας έχω πει, εμένα δε μου αρέσουν τα παινέματα. Εγώ είμαι μετριόφρων.

Μπέσση Λιβανού, *Με λένε Σόνια*,
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1997(διασκευή)

1. Διαβάσατε προσεχτικά την ιστορία που περιγράφει η Σόνια; Βάλτε τώρα ένα (Σ) δίπλα σε κάθε σωστή ή ένα (Λ) δίπλα σε κάθε λάθος πρόταση:

• Ο κύριος Ντίνος πρώτη φορά έβαλε φωτιά για να κάψει τα ξερά φύλλα και τις πευκοβελόνες.

• Η φωτιά φαινόταν να έχει σβήσει, αλλά τελικά αναζωπυρώθηκε.

• Η Σόνια πήρε αμέσως την απόφαση να σβήσει τη φωτιά.

• Στη Σόνια δεν άρεσε η ιδέα να καεί το αγαπημένο της πεύκο και γι' αυτό αποφάσισε να σβήσει τη φωτιά.

• Το σχέδιο της Σόνιας ήταν να τραβήξει το λάστιχο με το νερό από το αυλάκι με τα λαχανικά.

• Η Σόνια, επειδή δεν μπορούσε να τραβήξει το λάστιχο, πήρε τηλέφωνο στην πυροσβεστική και στην Άμεση Δράση.

• Το τηλέφωνο της Πυροσβεστικής είναι το 199 και της Άμεσης Δράσης το 100.

• Οι πυροσβέστες ξεδίπλωσαν τους πάνινους σωλήνες και άρχισαν να σβήνουν τη φωτιά.

• Οι πυροσβέστες ανακήρυξαν τη Σόνια «επίτιμο γατοπυροσβέστη».

• Η Σόνια είναι μια γάτα πραγματικά μετριόφρων.

2. Υπάρχουν κάποια στοιχεία από την αρχή στο κείμενο που μας δείχνουν ότι η Σόνια είναι μια γάτα. Ποια είναι αυτά; Υπογραμμίστε τα μέσα στο κείμενο.

3. «Μέχρι και η τοπική εφημερίδα έγραψε ένα ολόκληρο άρθρο για την αφεντιά μου».

Φανταστείτε ότι είστε δημοσιογράφος και πρέπει να γράψετε αυτό το άρθρο για την εφημερίδα σας.

Θα αρχίσετε κάπως έτσι:

«Χτες το πρωί, η Σόνια, μια γάτα...

4. Θα θέλατε να διηγηθείτε και σεις κάτι που σας συνέβη;

Μην ξεχάσετε να γράψετε:

- ⇒ πού και πότε συνέβη το γεγονός
- ⇒ ποια πρόσωπα πήραν μέρος
- ⇒ με ποιο γεγονός ξεκινάει η περιπέτεια
- ⇒ ποια ήταν τα γεγονότα ή οι πράξεις που ακολούθησαν
- ⇒ ποιο ήταν το τέλος
- ⇒ τι σκεφτήκατε και τι αισθανθήκατε

Ποιος;

Τι είχε ανάψει;

α. Ο κύριος Ντίνος
Υποκείμενο

είχε ανάψει
Ρήμα

μια φωτιά.
Αντικείμενο

Τα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο (ή αντικείμενα) ως απαραίτητο συμπλήρωμα της σημασίας τους ονομάζονται μεταβατικά.

Όταν αρκεί ένα μόνο αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοια ενός μεταβατικού ρήματος, τότε το ρήμα ονομάζεται μονόπτωτο.

Όταν η έννοια του μεταβατικού ρήματος συμπληρώνεται με δυο αντικείμενα, τότε το ρήμα ονομάζεται δίπτωτο.

1. Η Μαρία	μού	έδωσε	ένα φιλί.
Υποκ.	Αντικ.	Ρήμα	Αντικ.
	(έμμεσο)		(άμεσο)

2. Ο κ. Ντίνος	κέρασε	τη Σόνια	ψάρια.
Υποκ.	Ρήμα	Αντικ.	Αντικ.
		(έμμεσο)	(άμεσο)

3. Η Σόνια	τού	έδειξε	τη φωτιά.
Υποκ.	Αντικ.	Ρήμα	Αντικ.
		(έμμεσο)	(άμεσο)

Στα δίπτωτα ρήματα το άμεσο αντικείμενο είναι συνήθως σε πτώση αιτιατική (παράδειγμα 1 ένα φιλί,

παράδειγμα 2 ψάρια, παράδειγμα 3 τη φωτιά) και απαντάει στην ερώτηση «τι;». Το έμμεσο αντικείμενο είναι συνήθως σε πτώση γενική (παράδειγμα 1 μου, παράδειγμα 3 του) και απαντάει στην ερώτηση «σε ποιον» ή μερικές φορές σε αιτιατική (παράδειγμα 2 τη Σόνια) και απαντάει στην ερώτηση «ποιον».

β. «Η φωτιά άναψε».

Στην πρόταση αυτή, το ρήμα δε χρειάζεται αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοια του. Τα ρήματα αυτά ονομάζονται αμετάβατα.

γ. «Εγώ είμαι μετριόφρων».

Στο παράδειγμα αυτό το επίθετο «μετριόφρων» δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο «εγώ».

Ορισμένα ρήματα συνδέουν το υποκείμενο της πρότασης με κάποιο επίθετο ή ουσιαστικό που δίνει πληροφορίες για το υποκείμενο και φανερώνει μια ιδιότητα του. Τα ρήματα αυτά λέγονται συνδεδετικά και το επίθετο ή το ουσιαστικό που δίνει κάποια πληροφορία για το υποκείμενο ονομάζεται κατηγορούμενο.

Τα πιο συνηθισμένα συνδεδετικά ρήματα είναι: *είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, πάω για, διορίζομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι* κτλ.

5. Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και συμπληρώστε στο κουτάκι τον αριθμό που ταιριάζει:

- Ο κύριος Ντίνος έκαιγε τις πευκοβελόνες.
- Το λάστιχο ήταν βαρύ.
- Εγώ συνέχισα την παρακολούθηση.
- Η φωτιά φαινόταν σβησμένη.
- Εγώ είδα μια φλόγα.
- Οι πυροσβέστες ρώτησαν τη Μαρία το όνομα μου.
- Εγώ αλαφιάστηκα.
- Η Μαρία ξύπνησε.
- Η αδελφή μου είναι ψύχραιμη.
- Οι σειρήνες ούρλιαζαν.
- Πρωτοσέλιδο έγινε η φωτογραφία μου.

1. Υποκείμενο – Ρήμα – Κατηγορούμενο
2. Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο
3. Υποκείμενο – Ρήμα
4. Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο άμεσο – Αντικείμενο έμμεσο

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Με την περιγραφή τρόπων συμπεριφοράς που ταιριάζουν σε συγκεκριμένες περιστάσεις (κανόνες)
- Με τη χρήση των αντωνυμιών
- Με τα συνώνυμα και τα αντώνυμα (αντίθετα) λέξεων

Δρόμο παίρνω... δρόμο αφήνω!

Λοιπόν, ο Στέλιος απέκτησε ποδήλατο. Του το 'φερε δώρο στη γιορτή του ο νονός του. Με καθρεφτάκι στο πλάι, με κουδουνάκι στο άλλο πλάι, αστραφτερό, όμορφο.

Όλοι ζηλέψαμε σαν τον είδαμε το Στέλιο να κάνει το γύρο της γειτονιάς με το ποδήλατό του. Και χτες ο Στέλιος χτύπησε.

Δεν καταλάβαμε πώς έγινε ακριβώς και τράκαρε, λέει, με έναν που οδηγούσε μοτοσικλέτα. Και οι δυο οδηγοί είναι τώρα στο νοσοκομείο.

Δεν είχαμε κέφι για να πάμε στο μάθημα οδικής

κυκλοφορίας. Η καρδιά μας ήταν κοντά στο Στέλιο μας και στον οδηγό της μοτοσικλέτας. Μα ντραπήκαμε όταν είδαμε τον κύριο Τροχαίο να 'ρχεται και μπήκαμε στην αίθουσα. Φαίνεται πως είχε μάθει τα δυσάρεστα και ήταν συνοφρυμένος.

- Τον ματιάσαμε, κύριε, είπε συντετριμμένος ο Θωμάς.
- Είναι που δεν έβαλε μπλε χάντρα στο τιμόνι... Εγώ του το 'χα πει πως θα τον ματιάσουν, πρόσθεσε η Ελένη.
- Παιδιά, κάτι βέβαια φταίει που τόσα δυστυχήματα έχουμε με ποδηλάτες και μοτοσικλετιστές. Κι αυτό δεν είναι το μάτιασμα, ούτε οι μπλε χάντρες μπορούν να κάνουν τίποτε, αν δεν ξέρει ο αναβάτης του δίτροχου βασικούς, χρυσούς θα 'λεγα, κανόνες να κυκλοφορεί, να προστατεύεται και να προστατεύει και τον άλλον. Σας τους έφερα γραμμένους. Διαβάστε τους, να τους μάθετε απέξω κι ανακατωτά, που λέει ο λόγος, και φροντίστε να τους μάθουν όσα περισσότερα παιδιά γίνεται.

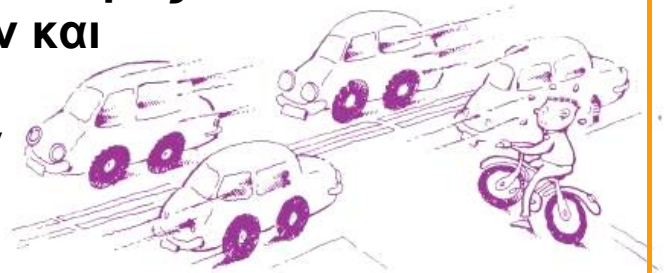
Πήραμε στα χέρια μας τα χαρτιά. Κάναμε σκέψεις και συσκέψεις κι αποφασίσαμε να καλέσουμε τα δεκαπενταμελή των σχολείων της περιοχής μας και να κάνουμε ένα συνέδριο με θέμα «Εσύ και το ποδήλατο σου». Θεέ μου, τι δουλειά πατήσαμε! Μικροί, μεγάλοι στρωθήκαμε και φτιάξαμε σπουδαία πράγματα.

- Ας πάει πίσω η ύλη. Μετά το συνέδριο θα ανασκουμπωθούμε και θα κερδίσουμε τον καιρό. Έτσι μας είπαν, κι εμείς φιλοτιμηθήκαμε και δώσαμε υπόσχεση πως, ναι, θα διαβάσουμε διπλά και τριπλά μόλις τελειώσει το συνέδριο.

Μας είχε πιάσει τέτοιος ενθουσιασμός, ώστε πιστεύαμε πως κάθε κόπος που καταβάλλαμε έσωζε μια ανθρώπινη ζωή.

Σου λέω, μεγάλος ενθουσιασμός!

Το συνέδριο έγινε, ήρθαν και οι αρχές, δηλαδή ο κύριος δήμαρχος, οι διευθυντές των άλλων σχολείων, οι γονείς από όλο το δήμο. Όρθιος ο κόσμος παρακολουθούσε, οι δημοσιογράφοι έκατσαν

μπροστά μπροστά, μέχρι και την τηλεόραση φέραμε.
Στο τέλος μοιράσαμε αυτό το φυλλάδιο:

ΚΙΝΗΣΗ ΣΩΣΤΗ

1. Κρατάς και με τα δυο σου χέρια το τιμόνι, εκτός κι αν χρειάζεται να κάνεις σήμα.
2. Κυκλοφορείς μαζί με άλλους ποδηλάτες κι ο ένας οδηγεί πίσω από τον άλλο.
3. Ελέγχεις πίσω σου πριν στρίψεις, πριν προσπεράσεις και πριν σταματήσεις.
4. Είσαι υπεύθυνο άτομο. Δίνεις σαφές σήμα στους άλλους οδηγούς για το τι πρόκειται να κάνεις.
5. Στρίβεις σ' ένα δρόμο και προσέχεις μήπως τον διασχίζουν πεζοί.
6. Δίνεις στον πεζό προτεραιότητα.
7. Θέλεις να στρίψεις αριστερά σε διασταύρωση με μεγάλη κυκλοφορία. Σταματάς στο δεξί μέρος του δρόμου, περιμένεις, κι όταν δεις πως υπάρχει ένα κενό στην κυκλοφορία, κύλησε το ποδήλατό σου περπατώντας. Μην το ξεχνάς αυτό, ιδιαίτερα τη νύχτα.
8. Προσέχεις το αυτοκίνητο που κινείται μπροστά από σένα. Μπορεί ξαφνικά να στρίψει δεξιά.
9. Προσέχεις τα παρκαρισμένα οχήματα μήπως ξεκινήσουν ξαφνικά, ανοίξουν οι πόρτες ή... ξεπροβάλουν οι πεζοί.

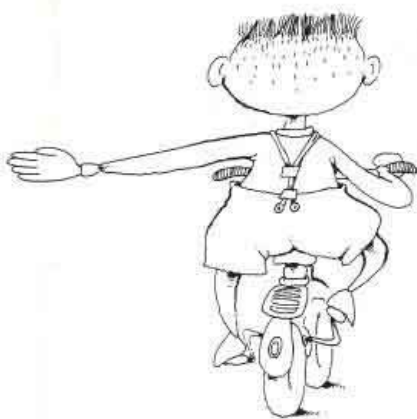
ΚΙΝΗΣΗ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ

1. Οδηγείς πάνω στο πεζοδρόμιο.
2. Κρατιέσαι από άλλο όχημα ή από άλλο ποδήλατο
3. Μεταφέρεις κάποιον άλλο με το ποδήλατό σου.

4. Οδηγείς και κρατάς με το λουρί το σκύλο σου.
5. Προσπερνάς χωρίς να τηρείς τους κανόνες της οδικής κυκλοφορίας.
6. Ακούς ράδιο – γουόκμαν όταν οδηγείς.
7. Πλησιάζεις πολύ τα άλλα οχήματα.
8. Δε χρησιμοποιείς τα φώτα σου το βράδυ.
9. Παρκάρεις το ποδήλατό σου σε ακατάλληλο μέρος.

Γαλάτεια Γρηγοριάδου –Σουρέλη,
Δρόμο παίρνω... δρόμο αφήνω,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2005

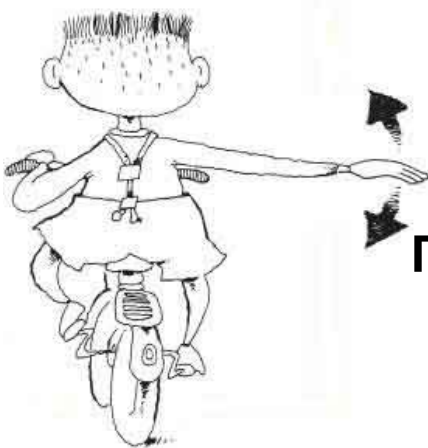
Σήματα με το χέρι του ποδηλατιστή

Πρόκειται να στρίψω αριστερά

Πρόκειται να στρίψω
δεξιά

Πρόκειται να σταματήσω

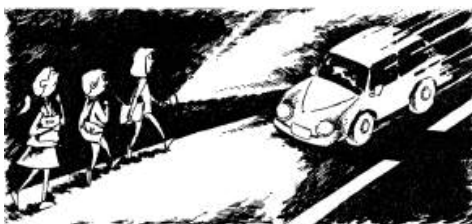
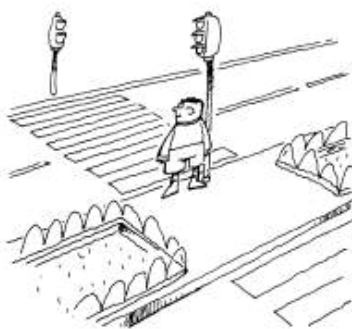

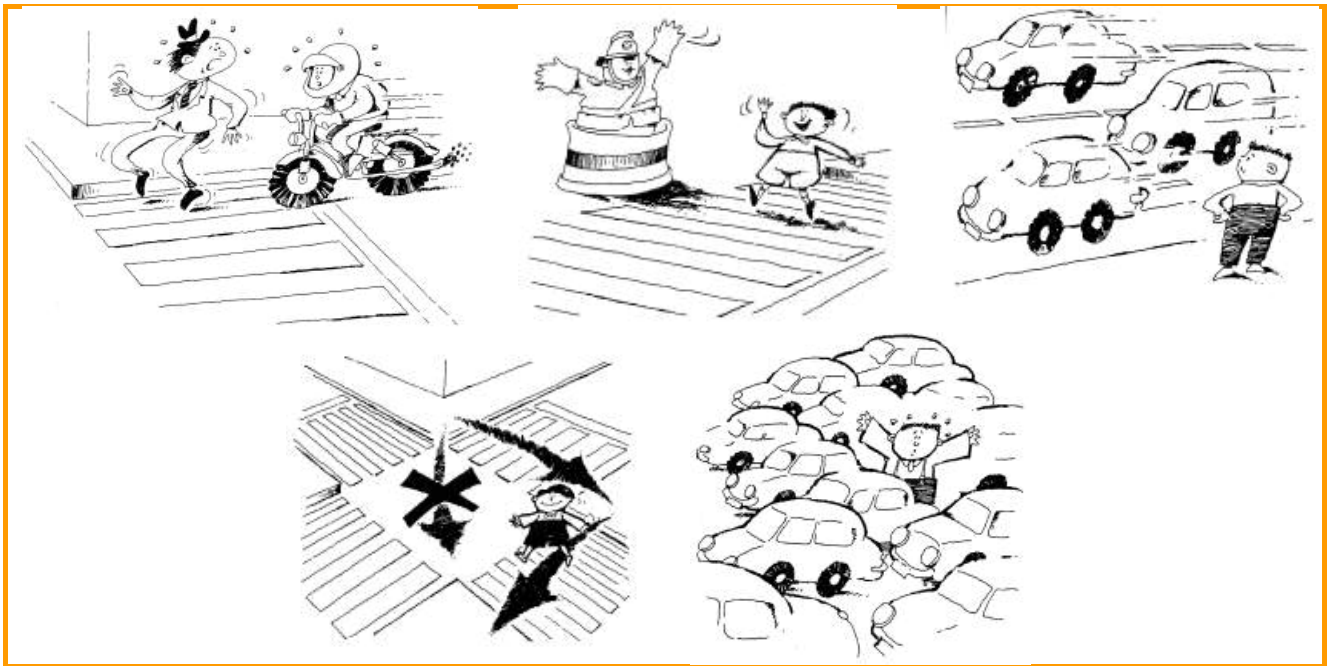
1. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α. Γιατί νομίζετε ότι ο κύριος Τροχαίος ήταν συνοφρυωμένος;
- β. Τι πιστεύει ο κύριος Τροχαίος ότι προστατεύει τον οδηγό του δίτροχου;
- γ. Γιατί τα παιδιά κάλεσαν τα δεκαπενταμελή των σχολείων της περιοχής τους;
- δ. Είχε επιτυχία το συνέδριο; Πώς το καταλαβαίνουμε;
- ε. Πότε ένας ποδηλάτης χρειάζεται να αφήσει το ένα χέρι από το τιμόνι;
- στ. Τι κάνει για να στρίψει σε διασταύρωση με μεγάλη κυκλοφορία;
- ζ. Γιατί δεν πρέπει να ακούει ράδιο – γουόκμαν όταν οδηγεί;

2. Κοιτάξτε τα σκίτσα και εξηγήστε με μια φράση τι θέλει να πει το καθένα. Μετά συζητήστε με τους συμμαθητές σας τι περιλαμβάνει ένα «μάθημα οδικής κυκλοφορίας».

3. α. Κυκλώστε τις αντωνυμίες του κειμένου και συμπληρώστε τους πίνακες που ακολουθούν:

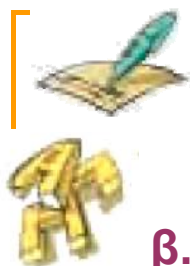
Προσωπικές	Αναφορικές	Δεικτικές

Ερωτηματικές	Αόριστες	Κτητικές

β. Στη συνέχεια, στο παράδειγμα «Ο Στέλιος απέκτησε ποδήλατο. Του το 'φερε δώρο στη γιορτή του ο νονός του» προσπαθήστε να γράψετε στη θέση των αντωνυμιών το όνομα που αυτές αντικαθιστούν. Νομίζετε ότι το κείμενο άλλαξε; Μήπως έγινε κουραστικό και βαρετό, αφού επαναλαμβάνεται πολλές φορές η ίδια λέξη; Μπορείτε να κάνετε το ίδιο και με άλλες αντωνυμίες του κειμένου.

4. Γράψτε κι εσείς μερικούς κανόνες για το πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε στο σχολείο, ώστε να μην πάθουμε κανένα ατύχημα (π.χ. τι κάνουμε και τι δεν κάνουμε στο διάλειμμα, πώς ανεβοκατεβαίνουμε τις σκάλες κτλ.). Το κείμενό σας θα μπει στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.

5. α. Βλέπετε στο κείμενο «Δρόμο παίρνω... δρόμο αφήνω» τις μαυρισμένες λέξεις; Βρείτε τα συνώνυμά τους.

β. Σημειώστε τα αντώνυμα (αντίθετα) των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

γ. Χρησιμοποιώντας τα συνώνυμα και τα αντώνυμα που βρήκατε, γράψτε ένα κείμενο 200 περίπου λέξεων με θέμα σχετικό με τα ατυχήματα.

δ. Εσύ κι ο διπλανός σου διαλέγετε και υπαγορεύετε ο ένας στον άλλο τρεις από τις κινήσεις που διαβάσατε, χωρίς να πείτε αν είναι σωστές ή λανθασμένες. Για να είστε νικητές, πρέπει να βρείτε αν οι κινήσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αλλά και να μην κάνετε ούτε ένα ορθογραφικό λάθος.

Με τι θα ασχοληθούμε:

- **Πώς κάνουμε μια έρευνα**
- **Ποια ρήματα σχηματίζονται όπως στα αρχαία ελληνικά**
- **Ποιος είναι ο ρόλος των χρονικών και τοπικών προσδιορισμών**
- **Πότε δυο λέξεις γράφονται σε μία**

Οικιακές... παγίδες για παιδιά

Επικίνδυνα το σπίτι και το σχολείο

Περισσότερα από 300.000 Ελληνόπουλα ηλικίας έως 14 ετών διακομίζονται ετησίως στα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων με τραυματισμούς που συμβαίνουν κυρίως τις ώρες του παιχνιδιού και της αναψυχής.

Πηγή: Κέντρο Έρευνας και πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ)

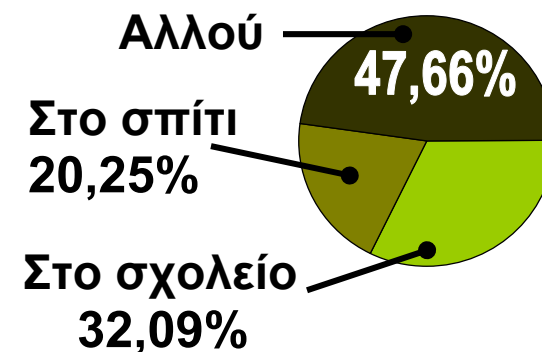
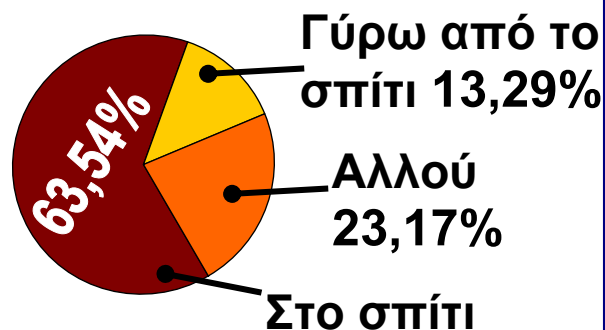
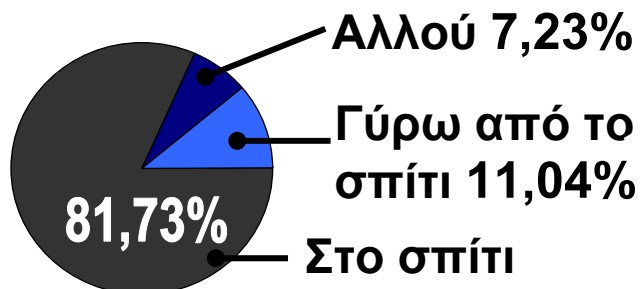

ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΤΩ ΤΟΥ 1 ΕΤΟΥΣ

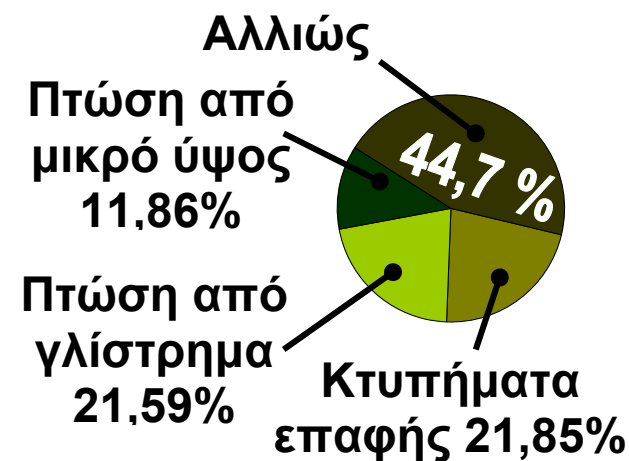
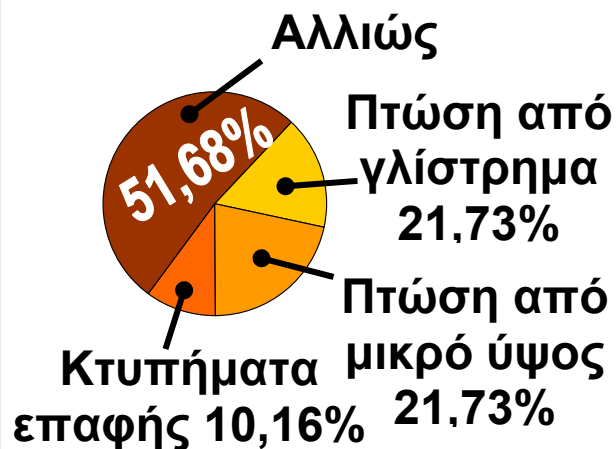
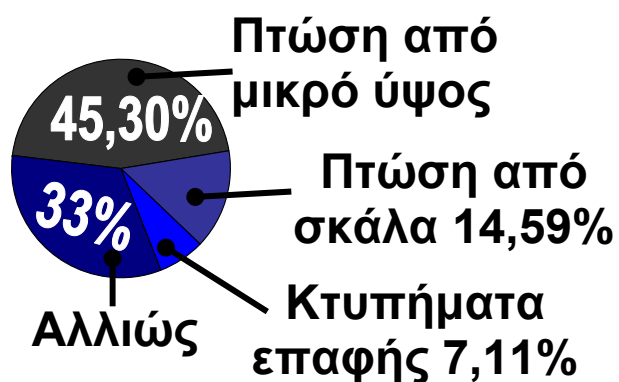
ΗΛΙΚΙΑ 1 ΕΩΣ 4 ΕΤΩΝ

ΗΛΙΚΙΑ 5 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ

Που συμβαίνουν τα ατυχήματα

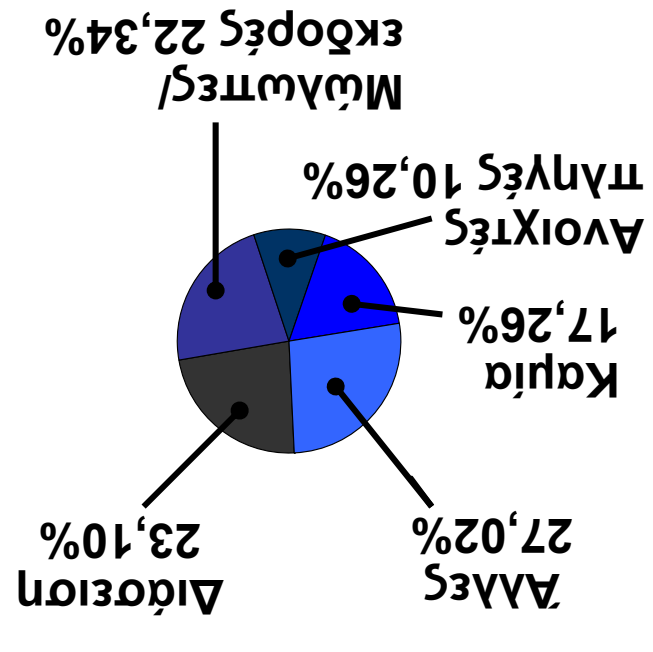
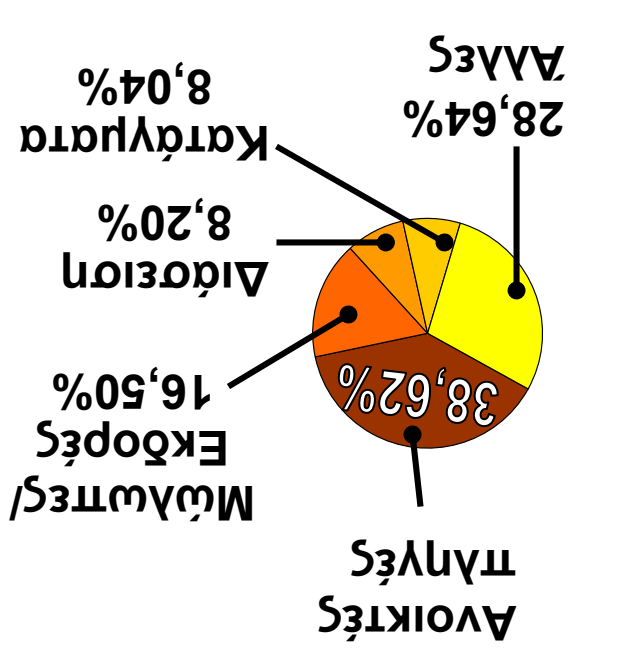
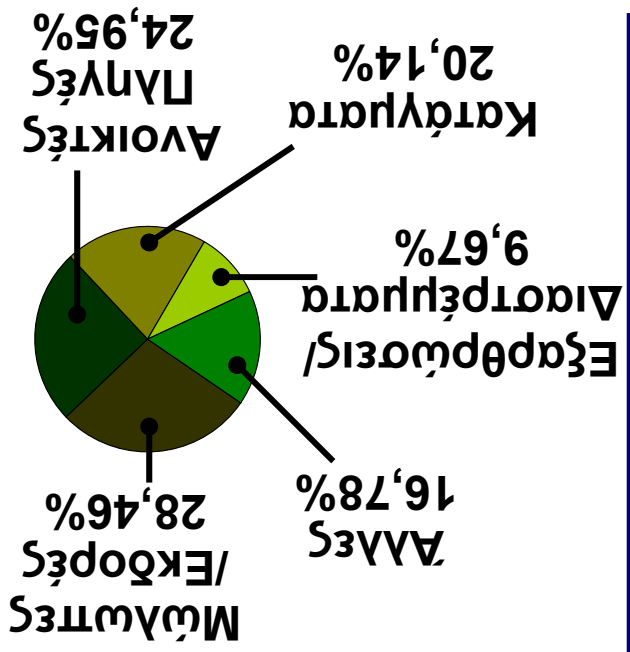

Πώς συμβαίνουν...

[Κινητήματα επάρης: πρόσροση κυρίως σε κινήτα ακινήτα αντικείμενα (π.χ. έπιπλα, καρότια) και όυερεσόντως σε ανθρώπους και ζώα (όχι τροχαία)]

TA NEA

... και οι συνέπειές τους

ΗΑΙΚΙΑ 5 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ

ΗΑΙΚΙΑ 1 ΕΩΣ 4 ΕΤΩΝ

ΗΑΙΚΙΑ ΚΑΤΩ ΤΟΥ 1 ΕΤΟΥΣ

Στους χώρους του σπιτιού γίνονται τα περισσότερα ατυχήματα

Τα Ελληνόπουλα ηλικίας έως 14 ετών παθαίνουν πολύ συχνά ατυχήματα. Σύμφωνα με στοιχεία του Κέντρου Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ), περίπου 300.000 παιδιά μεταφέρονται κάθε χρόνο στα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων με τραυματισμούς

Ο Θοδωρής Κ. έπαιζε στο κρεβάτι της μαμάς του, μέχρι που έπεσε. Χρειάστηκε τέσσερα ράμματα στο μέτωπο, που «άνοιξε» όταν έπεσε πάνω στο κομοδίνο. «Ούτε 30 δευτερόλεπτα δεν έλειψα από κοντά του» λέει η μητέρα του Χρύσα. «Πετάχτηκα στην κουζίνα να πάρω το γάλα του, που το είχα έτοιμο. Ήταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι όταν έφυγα, αλλά μέχρι να γυρίσω βρισκόταν στο πάτωμα. Μου είπε ότι χοροπηδούσε».

Όπως αναφέρει το ΚΕΠΠΑ, οι πτώσεις (από μικρό ή μεγάλο ύψος, στο ίδιο επίπεδο, από σύγκρουση με άλλο παιδί ή με έπιπλα) αποτελούν τη συχνότερη αιτία τραυματισμού των παιδιών. Στις ηλικίες κάτω του 1 έτους σε πτώση οφείλεται το 69,5% των ατυχημάτων, στις ηλικίες 1 - 4 ετών το 50,83% και στις ηλικίες 5 - 14 ετών το 46,54%.

Πιο επικίνδυνος χώρος για τα μικρά παιδιά φαίνεται να είναι το σπίτι, καθώς εκεί συμβαίνει το 81,73% των ατυχημάτων στα παιδιά ηλικίας κάτω του 1 έτους και το 63,54% αυτών σε παιδιά ηλικίας 1- 4 ετών. Αντιθέτως, για τα παιδιά ηλικίας 5 - 14 ετών πιο επικίνδυνος είναι ο χώρος του σχολείου και κυρίως το προαύλιο (εκεί συμβαίνει το 32,09% των ατυχημάτων).

Ο κ. Στ. Π., αναπληρωτής καθηγητής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και υπεύθυνος της Επιτροπής Οδικής Ασφάλειας του Υπουργείου Υγείας, υποστηρίζει ότι οι γονείς θα πρέπει να φροντίσουν ώστε το σπίτι τους να γίνει ασφαλής χώρος για τα παιδιά για να μη συμβεί κάποιο ατύχημα.

εφημερίδα *Τα Νέα*, 22/8/03 (διασκευή)

1. Το άρθρο περιέχει τα αποτελέσματα μιας έρευνας. Διαβάστε το προσεκτικά και προσπαθήστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

α. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Κέντρου Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων (ΚΕΠΠΑ), σε ποια ηλικία τα παιδιά είναι εύκολο να πάθουν κάποιο ατύχημα;

β. Με βάση την έρευνα που παρουσιάζει το άρθρο, ποια είναι τα πιο συνηθισμένα ατυχήματα που συμβαίνουν στα παιδιά;

γ. Ποιος χώρος θεωρείται ο πιο επικίνδυνος για τα ατυχήματα των μικρών παιδιών;

δ. Τι θα πρέπει να κάνουν οι γονείς για να μη γίνονται παιδικά ατυχήματα στο σπίτι;

2. Παρατηρήστε προσεκτικά τις στατιστικές «πίτες» που δείχνουν τα αποτελέσματα της έρευνας που έχουν γίνει σε παιδιά ηλικίας 1 έτους, 1 έως 4 ετών και 5 έως 14 ετών. Εξηγήστε τα αποτελέσματα απαντώντας στις ερωτήσεις:

α. Πού γίνονται τα περισσότερα ατυχήματα κατά ομάδα ηλικίας;
β. Ποια είναι τα ατυχήματα που συμβαίνουν πιο συχνά σε κάθε ομάδα ηλικίας;
γ. Ποιες είναι οι συχνότερες συνέπειες των ατυχημάτων σε κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά;

3. Συζητήστε με τους συμμαθητές σας ποια είναι τα ατυχήματα που μπορούν να συμβούν στο προαύλιο του σχολείου, στις σκάλες την ώρα των διαλειμμάτων και στην τάξη. Είχατε κάποιο παρόμοιο ατύχημα; Περιγράψτε το.

4. Μπορείτε κι εσείς να πραγματοποιήσετε μια έρευνα, όπως αυτή που έκανε το Κέντρο Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων. Το θέμα της έρευνας σας μπορεί να είναι «Τα παιδικά ατυχήματα στο σχολείο».

Θα πρέπει να ακολουθήσετε το σχεδιάγραμμα:

■ Ορίζετε τις ηλικιακές ομάδες στις οποίες θέλετε να κάνετε την έρευνα σας. Μια ομάδα μπορεί να είναι τα παιδιά της Α΄ και Β΄ τάξης, δεύτερη ομάδα τα παιδιά της Γ΄ και Δ΄ τάξης και Τρίτη ομάδα τα παιδιά της Ε΄ και Στ΄ τάξης. Το δείγμα σας είναι έτοιμο!

- Φτιάχνετε ένα ερωτηματολόγιο και ζητάτε από τους συμμαθητές σας να αναφέρουν σε αυτό ένα ατύχημα που τους έχει συμβεί, τον τόπο όπου τους έχει συμβεί, την αιτία και τα αποτελέσματα του ατυχήματος.
- Συγκεντρώνετε τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων και μετράτε τις διαφορετικές περιπτώσεις για κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά. Για παράδειγμα, 10 παιδιά από την Α' και Β' τάξη απάντησαν ότι έχουν πέσει από τη σκάλα.
- Φτιάχνετε στατιστικούς πίνακες, όπως έχετε μάθει στο μάθημα των Μαθηματικών.
- Βγάζετε συμπεράσματα από την έρευνα σας και τα γράφετε για τον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου σας ή γράφετε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα.

Καλή επιτυχία!

Μέσα στο άρθρο συναντήσατε το ρήμα **συμβαίνει**. Το ρήμα *συμβαίνει* και άλλα ρήματα που έχουν β' συνθετικό το *βαίνω* (στα αρχαία ελληνικά σήμαινε *περπατάω, βαδίζω*) σχηματίζουν το γ' πρόσωπο αορίστου σε *-έβη*, όπως στα αρχαία ελληνικά: *συνέβη, επενέβη, παρενέβη*. Συναντάμε όμως καμιά φορά και *συνέβηκε, επενέβηκε* κ.ά.

Παρόμοια, το ρήμα *αναδεικνύομαι* (που μοιάζει με τη μορφή που είχε στα αρχαία ελληνικά) χρησιμοποιείται πιο συχνά από το *αναδείχνομαι*, που είναι ο νεοελληνικός τύπος, και γι' αυτό ο παθητικός αόριστος σχηματίζεται συνήθως *αναδείχθηκα* και όχι *αναδείχτηκα*.

Άλλα ρήματα όπου χρησιμοποιούμε παλαιότερους (όμοιους ή παρόμοιους με τα αρχαία ελληνικά) τύπους, σε ορισμένους χρόνους και πρόσωπα, είναι τα σύνθετα με το *λαμβάνομαι*, π.χ. *συλλαμβάνομαι*, και με το *-άγομαι* (στα αρχαία ελληνικά σήμαινε «οδηγούμαι»), π.χ. *εισάγομαι*.

Τέτοια ρήματα βρίσκουμε συνήθως σε επίσημο ύφος, όπως αυτό που χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι και οι επιστήμονες.

5. Αφού διαβάσετε προσεκτικά τα παραπάνω, συμπληρώστε τα κενά με τους τύπους των ρημάτων σε χρόνο αόριστο. Όπου δυσκολεύεστε, μπορείτε να συμβουλευτείτε το βιβλίο της γραμματικής ή το λεξικό:

Το περασμένο Σάββατο (συμβαίνει) ένα ατύχημα στη λεωφόρο Ποσειδώνος. Ένα αυτοκίνητο (παραβαίνω) τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας παραβιάζοντας το απαγορευτικό σήμα, με αποτέλεσμα να συγκρουστεί με άλλο διερχόμενο αυτοκίνητο.

Μετά από το ατύχημα, ο υπαίτιος οδηγός (συλλαμβάνομαι) και οδηγήθηκε στο αστυνομικό τμήμα. Ο τραυματίας οδηγός (εισάγομαι) στο νοσοκομείο για προληπτικούς λόγους.

6. Στο άρθρο της σελ. 73 υπάρχουν τοπικοί και χρονικοί προσδιορισμοί. Χωριστείτε σε ομάδες και κάθε ομάδα θα πρέπει να τους βρει και να τους γράψει στον πίνακα που ακολουθεί. Όποια ομάδα βρει τους περισσότερους τοπικούς ή χρονικούς προσδιορισμούς θα είναι η νικήτρια.

Τοπικοί προσδιορισμοί	Χρονικοί προσδιορισμοί

Θυμηθείτε ότι οι προσδιορισμοί του τόπου απαντάνε στην ερώτηση **πού** και μπορεί να είναι:

- ⇒ τοπικά επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις
(*Το μολύβι σου είναι εδώ, Καθίσαμε γύρω γύρω*)
- ⇒ φράσεις με προθέσεις
(*Έβαλε το πιάτο στο τραπέζι*)
- ⇒ ουσιαστικά σε αιτιατική
(*Πάω σχολείο*)
- ⇒ αναφορικές προτάσεις που φανερώνουν τόπο
(*Πηγαίνει όπου θέλει*)

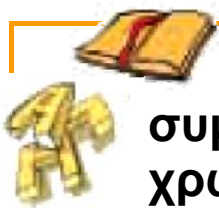
Οι προσδιορισμοί του χρόνου απαντάνε στην ερώτηση **πότε** και μπορεί να είναι:

- ⇒ χρονικά επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις που δηλώνουν χρόνο (Τρώμε τώρα, Κάπου κάπου σταματούσε να ξεκουραστεί)
- ⇒ φράσεις με προθέσεις (Διάβαζε ως το βράδυ)
- ⇒ λέξεις σε γενική ή αιτιατική (Θα τον δω του χρόνου, Την άνοιξη θα μαζέψουμε λουλούδια)
- ⇒ χρονικές προτάσεις (Είχα φύγει όταν ήρθε)

7. Βρείτε σε ποια ερώτηση (πότε, πού ή τι) απαντάει κάθε φορά η υπογραμμισμένη λέξη . Πότε θα πούμε ότι είναι χρονικός προσδιορισμός, πότε ότι είναι αντικείμενο, πότε ότι είναι τοπικός προσδιορισμός;

- Τα παιδιά θα πρέπει να προσέχουν στο δρόμο όταν πηγαίνουν σχολείο, γιατί η διαδρομή είναι πολλές φορές επικίνδυνη. Υπάρχουν οδηγοί που δεν προσέχουν τις πινακίδες που δείχνουν το σχολείο.
- Πολλοί οδηγοί θεωρούν το βράδυ επικίνδυνο για οδήγηση, γιατί το βράδυ δεν υπάρχει αρκετό φως και είναι πιο εύκολο να συμβούν ατυχήματα.

8. Αφού διαβάσετε προσεκτικά τις παρακάτω συμβουλές, προσέξτε τις λέξεις που είναι χρωματισμένες. Με τη βοήθεια του λεξικού δώστε τη σημασία τους. (Θυμάστε ποιες λέξεις γράφονται σε μία;)

Μπορούμε κι εμείς τα παιδιά να λάβουμε τα μέτρα μας, αφού **οπουδήποτε** και **οποτεδήποτε** μπορεί να μας συμβεί κάποιο ατύχημα, είτε **κατά λάθος** είτε γιατί δεν έχουμε πάντα **κατά νου** τα λόγια του μπαμπά και της μαμάς.

Να τι μπορούμε να προσέξουμε:

Καταρχήν οι πρίζες δεν είναι για παιχνίδι! Κινδυνεύουμε να πάθουμε ηλεκτροπληξία.

Εξίσου επικίνδυνα είναι τα σπίρτα, τα τσιγάρα, τα απορρυπαντικά και τα φάρμακα. Κινδυνεύουμε **αφενός** να καούμε και **αφετέρου** να δηλητηριαστούμε.

Εντάξει, μας αρέσει να σκαρφαλώνουμε, και **προπάντων** να τρέχουμε.

Ας μην ξεπερνάμε όμως τα όρια, **ειδαλλιώς** θα βρεθούμε **καταγής** και τραυματισμένοι.

□ Αρκεί να προσέξουμε λίγο **παραπάνω** και να αποφεύγουμε τις κακοτοπιές, για να χαιρόμαστε **ολημέρα** και **οληνύχτα** το παιχνίδι χωρίς τραυματισμούς!

9. Χωριστείτε σε ομάδες και ξαναγράψτε το κείμενο αντικαθιστώντας τις λέξεις που είναι χρωματισμένες με άλλες που έχουν την ίδια σημασία. Βρείτε όσο το δυνατόν περισσότερες συνώνυμες λέξεις ή εκφράσεις. Για κάθε σωστή λέξη που θα αντικατασταθεί, η ομάδα θα πάρει πόντο. Νικήτρια είναι η ομάδα με τους περισσότερους πόντους. Εάν δυσκολεύεστε, συμβουλευτείτε το λεξικό σας.

10. Έγινε κάποιο «ατύχημα» στο τυπογραφείο και σβήστηκαν κάποια γράμματα. Μπορείτε να τα συμπληρώσετε;

Ο 15χρονος Μιχάλης Α. και η 12χρονη Μαρία - Αριάδνη Μ. αποφάσισαν να πάρουν μέρος στο διαγ...νισμό φωτογραφίας με θέμα «Το κράνος αξ...ζει, η ζωή δε γ...ρίζει» που διοργάν...σε το Σωματ...ο «Αντιμετ...πιση Παιδικού Τραύματος» σε συνεργασία με το Υπουργ...ο Παιδείας, και τελικά κέρδισαν το πρώτο βραβείο.

Το Σωματείο έχει καθιερ...σει από το 2001 την 3η Κυριακή του Οκτωβρίου ως Ημέρα Πρόλ...ψης Παιδικών Ατ...χημάτων με σκοπό την ενημέρ...ση και την ευαισθητοπ...ηση του ευρύτερου κοινού.

Φέτος, ζητήθηκε από όλους τους μαθητές να τραβήξουν μια φωτογραφία, η οποία θα προτρέπει όλους τους οδηγούς δ...κύκλων να φοράνε πάντα το κατά.....ηλο κράνος ασφαλείας.

Η 12χρονη Μαρία-Αριάδνη Μ., ακόμη κι όταν κ...κλοφορεί με το πατίνι της, φοράει ειδικό κράνος. «Το κράνος σώζει ζωές! Γι' αυτό και το φοράω πάντα. Η φωτογραφία μου αποτ...πώνει μια οδηγό μηχαν-νής, η οποία φοράει κράνος ασφαλ...ας, βρίσκεται στη δεξιά λ...ρίδα και έχει αναμμένα τα φώτα πορ...ας. Μου άρεσε πολύ αυτή η εικόνα που είδα, γι' αυτό και τράβηξα τη φωτογραφία».

εφημερίδα Έθνος της Κυριακής, 19/10/03

Επαναληπτικοί πίνακες της ενότητας για να διορθώσω το γραπτό μου

(κοίταξε πρώτα στη σελίδα 37 τον πίνακα: Διορθώνω το γραπτό μου)

Σημειώνω στη δεξιά στήλη του πίνακα ένα + για όσα νομίζω ότι έχω γράψει και ένα – για όσα δεν έχω γράψει. Στη συνέχεια συμπληρώνω όλα όσα λείπουν για να είναι το γραπτό μου πλήρες.

Πώς αφηγούμαστε κάτι που μας συνέβη

Γράφουμε:

- Πού έγινε.
- Πότε έγινε.
- Ποιοι παίρνουν μέρος.
- Πώς συνέβη (αίτια).
- Τι ακριβώς έγινε.
- Ποια είναι η σημασία του (αν είναι σημαντικό και γιατί).
- Ποια είναι τα αποτελέσματα.
- Ποιες σκέψεις και συναισθήματα μας προκάλεσε.

Χρησιμοποιούμε:

- Χρόνους του παρελθόντος (κυρίως παρατατικό, αόριστο αλλά και ιστορικό ενεστώτα για ζωντάνια και αμεσότητα).
- Χρονικές (και αιτιολογικές) προτάσεις.
- Χρονικούς συνδέσμους, χρονικά επιρρήματα ή φράσεις που δηλώνουν χρόνο.
- Επίθετα.

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

- Τζακ Λόντον, [Ένας σκύλος σωτήρας] (σελ. 56, τόμος 1ος)
- Ντιμίτερ Ινκιόφ, *Οι κάλοι της Κλάρας* (σελ. 93, τόμος 2ος)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

- Ιωαννίδης Ι. Δ., *Το άσπρο άλογο*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1985
- Μπάρτζης Γιάννης, *Τιριγκλίκ!*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1998
- Μπέρνι Ντέιβιντ, *Το εγκυκλοπαιδικό λεξικό του ανθρώπινου σώματος*, μετάφρ. Π. Παπανικολάου, εκδ. Ερευνητές, Αθήνα, 1995

- Άνεμος στις ιτιές, Μοχάμετ Αλί Ταλέμπι, 1999
- Τα φώτα της πόλης, Τσάρλι Τσάπλιν, 1931
- Το πιθάρι, Ιμπραΐμ Φορουζές, 1992

- *Το τσιφτετέλι της γρίπης*, σίχοι Μ. Κριεζή, μουσική Λ. Πλάτωνος

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- www.pedtrauma.gr

Διορθώνω το γραπτό μου

Κάθε φορά που γράφω ένα κείμενο το ξαναδιαβάζω. Προσέχω όλα τα παρακάτω και διορθώνω όσα χρειάζονται. (Μπορεί να χρειαστεί να ξαναγράψω κάποια μέρη του κειμένου μου.)

- 1.** Ποιος ήταν ο σκοπός μου; Τον πέτυχα; (Συμβουλευτείτε τα σημεία που προτείνονται για ανάπτυξη στην εκφώνηση της εργασίας παραγωγής γραπτού λόγου κάθε φορά και τους επαναληπτικούς πίνακες στο τέλος της κάθε ενότητας.)
- 2.** Οργάνωσα το γραπτό μου σε παραγράφους;
- 3.** Πώς είναι η ορθογραφία; Χρησιμοποίησα το λεξικό μου;
- 4.** Χρησιμοποίησα σωστά τις τελείες και τα κόμματα;
- 5.** Χρησιμοποίησα πολλές διαφορετικές λέξεις ή έχω επαναλάβει συχνά τις ίδιες λέξεις;
- 6.** Τι μου άρεσε περισσότερο απ' όσα έγραψα;
- 7.** Τι θα μπορούσα να έχω γράψει καλύτερα; Πώς μπορώ να το γράψω τώρα;
- 8.** Τι θα μπορούσα να γράψω ακόμα; Τι θα μπορούσα να αφαιρέσω;
- 9.** Θα καταλάβουν το κείμενο οι συμμαθητές μου;
- 10.** Ποια σημεία θα τους αρέσουν περισσότερο και ποια λιγότερο;
- 11.** Πώς είναι η εμφάνιση του γραπτού μου; Είναι καθαρό και καλογραμμένο; Μπορεί να το διαβάσει κανείς εύκολα;

Ενότητα 11

Συγγενικές σχέσεις

Συνάντηση Τηλέμαχου – Οδυσσέα

«Αλλιώςτικος φαντάζεις τώρα, ξένε, παρότι πριν
ανίσως είσαι ένας θεός απ' όσους τον απέραντο
ουρανό κρατούν,

σπλαχνίσου μας...»

Πήρε το λόγο τότε κι αποκρίθηκε βασανισμένος ο
Οδυσσέας:

«Όχι, θεός δεν είμαι πώς με φαντάστηκες αθάνατο;
Είμαι ο πατέρας ο δικός σου που εσύ για χάρη του
στενάζεις

και πολλά υποφέρεις...»

Μιλώντας φίλησε το γιο του κι άφησε να κυλήσουν από
τις παρειές*
στο χώμα τα δάκρυα του, που πριν με τόση επιμονή τα
συγκρατούσε.

.....

Τότε τους συνεπήρε και τους δυο του θρήνου ο ίμερος*
σπαραχτικά θρηνούσαν πιο δυνατά κι από πουλιά...
τόσο πικρό και το δικό τους δάκρυ από τα βλέφαρα
τους κύλησε.

Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία π
(μετάφρ. Δημήτρης Μαρωνίτης)

*παρειές: μάγουλα

*ίμερος: πόθος, λαχτάρα

Με τι θα ασχοληθούμε:

- Πώς περιγράφουμε ένα πρόσωπο
- Πώς λειτουργεί η γενική πτώση

Ώρες με τη μητέρα μου

Η μαμά μου ήταν πάντα ξεχωριστή. Με τον μπαμπά παντρεύτηκαν από έρωτα στο άψε σβήσε. Και οι ευχές που τους έδωσε ο παπάς όταν τους πάντρεψε πραγματοποιήθηκαν. Απόχτησαν «καρπόν κοιλίας», δηλαδή εμένα και τον αδερφό μου.

Η μαμά δεν είχε περάσει τα σαράντα. Τα μάτια της σκούρα γαλάζια, έμοιαζαν με τα μη με λησμόνει* που φυτρώνουν την άνοιξη. Φαινόταν κοριτσάκι όταν την έβλεπες από πίσω, με την κομψή κορμοστασιά της και την ξανθιά κοτσίδα στην πλάτη. Το πιο όμορφο πάνω της όμως ήταν οι κινήσεις των χεριών της, και ό,τι έκανε το έκανε με χάρη.

Δεν ήξερα καμιά γυναίκα στο νησί να φοράει λουλούδια στα μαλλιά. Λάτρευε τις γαρδένιες, είχαμε τρεις γλάστρες στην αυλή. Τις φρόντιζε σαν να ήταν παιδιά της κι όταν άνθιζαν έπλεκε τα λουλούδια τους μαζί με την κοτσίδα της. Άλλες φορές πάλι τις περνούσε σε κλωστή κι έφτιαχνε βραχιόλια. Σε κάθε κίνηση των χεριών της οι γαρδένιες μοσχοβολούσαν. Από τότε μαμά και γαρδένια είναι ένα στο μυαλό μου.

Κάθε απόγευμα μετά τη δουλειά, χειμώνα καλοκαίρι, φορούσε αθλητική φόρμα και παπούτσια και χανόταν. Παραλία παραλία, έφτανε ως το ακρωτήριο με το φάρο, που το δέρνουν τα κύματα. Καθόταν στον

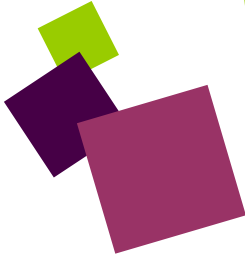
* μη με λησμόνει: φυτό με γαλάζια και λευκά άνθη

αγαπημένο της βράχο. Γύριζε πάντα με τα χέρια γεμάτα. Βότσαλα με παράξενα χρώματα, που η θάλασσα τους έδινε τότε το σχήμα ενός πουλιού ή τη μορφή μιας γυναίκας, και ξύλα ξεβρασμένα στην άμμο, αργασμένα* από το κύμα και την αρμύρα. Με λίγες «καλλιτεχνικές επεμβάσεις», όπως έλεγε η ίδια, έφτιαχνε αριστουργήματα που στόλιζαν τον κήπο και την αυλή μας.

Μικρή πήγαινα κι εγώ μαζί της. Μου άρεσε να τσαλαβουτάω στην παραλία, να σκαφαλώνω στα βράχια και να βρίσκω καβούρια και κοχύλια. Κι όλο κοίταζα τότε θα βγει η γοργόνα. Η μαμά δε βαριόταν να μου λέει και να μου ξαναλέει παραμύθια. Από εκείνη έμαθα να διαβάζω λογοτεχνικά βιβλία. Το βράδυ αράζαμε κάτω από τη λεύκα τα καλοκαίρια ή δίπλα στο τζάκι το χειμώνα, μ' ένα βιβλίο στο χέρι. Τα παράγγελλε η ίδια στο βιβλιοπωλείο της πλατείας κι όσα έκρινε ότι μ' ενδιέφεραν τα έδινε και σε μένα να τα διαβάσω.

Λίτσα Ψαραύτη, *Όνειρα από μετάξι*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2002 (διασκευή)

* αργασμένα: σκαλισμένα, «φαγωμένα»

(αφίσα για τη γιορτή της μητέρας)

1. «*Η μαμά μου ήταν ξεχωριστή*»: Πώς φαίνεται αυτό από το κείμενο;

2. Πώς αισθάνεται για τη μητέρα της η συγγραφέας; Ποιες φράσεις του κειμένου φανερώνουν τα αισθήματά της;

3. Στο κείμενο η συγγραφέας περιγράφει τη μητέρα της. Στην επόμενη σελίδα, βάλτε τους τίτλους των παραγράφων στη σωστή σειρά.

- ...Εξωτερική περιγραφή
- ...Χειροτεχνήματα με υλικά της θάλασσας
- ...Η αγάπη για τα λουλούδια
- ...Οι ώρες μου με τη μητέρα
- ...Πρόλογος - γενικός χαρακτηρισμός

Βλέπουμε λοιπόν ότι στην περιγραφή ενός ανθρώπου ακολουθούμε συνήθως μια συγκεκριμένη πορεία. Να ποια είναι τα βασικά της μέρη:

- ⇒ δίνουμε ένα γενικό χαρακτηρισμό του προσώπου και μιλάμε για τη σχέση μας μαζί του
- ⇒ περιγράφουμε την εξωτερική του εμφάνιση
 - πρώτα τη γενική εντύπωση που δίνει
 - μετά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του
- ⇒ περιγράφουμε το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του
 - μιλώντας για τα προτερήματα και τα ελαττώματά του
 - αναφέροντας χαρακτηριστικά επεισόδια
- ⇒ κλείνουμε με μια γενική κρίση για το πρόσωπο που περιγράψαμε
- ⇒ σε όλη τη διάρκεια της περιγραφής μπορούμε να αναφέρουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας

*Η μαμά δε βαριόταν να μου λέει παραμύθια.
Τα παράγγελλε η ίδια στο βιβλιοπωλείο της
πλατείας.*

Στις φράσεις αυτές παρατηρούμε ότι η γενική πτώση μπορεί να χρησιμοποιηθεί κυρίως με δυο τρόπους:

⇒ στην πρώτη περίπτωση συμπληρώνει το νόημα του ρήματος και είναι δεύτερο (έμμεσο) αντικείμενο (βλέπε ενότητα Ατυχήματα): μου λέει παραμύθια → λέει σε μένα παραμύθια

⇒ στη δεύτερη περίπτωση η γενική συμπληρώνει το νόημα ενός ουσιαστικού: το βιβλιοπωλείο της πλατείας → η γενική δείχνει πού βρίσκεται το βιβλιοπωλείο

4. Από τις παρακάτω γενικές ξεχωρίστε ποιες συμπληρώνουν ένα ρήμα και ποιες ένα ουσιαστικό:

- η μορφή μιας γυναίκας
- μου άρεσε να τσαλαβουτάω στην παραλία
- η κοτσίδα της μητέρας
- οι ευχές που τους έδωσε ο παπάς
- το σχήμα ενός πουλιού
- η θάλασσα τους έδινε ένα σχήμα

Όταν η γενική συνοδεύει ουσιαστικό, μπορεί να δηλώνει:

σε ποιον ανήκει κάτι → το σπίτι του Άρη

τον τόπο → η μάχη της Κρήτης

το χρόνο → η τέχνη της αρχαιότητας

μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό → σοκολάτα
πολυτελείας

την αιτία → η χαρά της επιστροφής

το περιεχόμενο → σαλάτα λαχανικών

τη μέτρηση χώρου / χρόνου → απόσταση εκατό
μέτρων

το σκοπό → κουταλάκι του γλυκού

ένα σύνολο που διαιρείται → τα αγόρια της τάξης

5. Βρείτε τι δηλώνουν όσες γενικές της άσκησης 4 συμπληρώνουν ένα ουσιαστικό.

6. Ένας νέος συμμαθητής ή μια νέα συμμαθήτριά σας σάς έχει καλέσει να περάσετε μαζί λίγες μέρες από τις καλοκαιρινές διακοπές στο εξοχικό σπίτι του/της. Για να πείσετε τους γονείς σας, χρειάζεται να περιγράψετε το φίλο ή τη φίλη σας, τονίζοντας ιδιαίτερα τα προτερήματα του χαρακτήρα του/της. Μπορείτε ακόμα να αναφέρετε χαρακτηριστικά περιστατικά που φανερώνουν την ξεχωριστή σχέση που σας ενώνει. Στην περιγραφή θα σας βοηθήσουν οι παρακάτω ιδέες:

Ο φίλος μου / η φίλη μου

Όνομα και ηλικία

Πού μένει;

Πόσο συχνά τον / την βλέπω;
.....

Τι αισθάνομαι γι' αυτόν / αυτήν;
.....
.....

Πώς περνάμε μαζί, τι κάνουμε

Εξωτερική εμφάνιση

Γενική εντύπωση

Πρόσωπο (μάτια, χείλη, μύτη, μέτωπο, μαλλιά).....

Σώμα

Συμπεριφορά, χαρακτήρας (γενικός χαρακτηρισμός)
.....
.....

Προτερήματα, ελαττώματα

Με τι θα ασχοληθούμε:

- **Πώς συνδέονται οι προτάσεις μεταξύ τους (παρατακτική και υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα)**
- **Ποια είναι τα είδη των εξαρτημένων προτάσεων**

Πρέπει να φανώ γενναίος

Σήμερα στο σπίτι, ρώτησα τη μητέρα μου πού θα πάμε διακοπές. Η μαμά μου με κοίταξε, έκανε μια περίεργη γκριμάτσα, μ' αγκάλιασε, με φίλησε στο κεφάλι και μου είπε πως θα το κουβεντιάζαμε, «όταν ο μπαμπάς θα επιστρέψει, μωρό μου», και να πάω τώρα να παίξω στον κήπο.

Πήγα λοιπόν στον κήπο και περίμενα τον μπαμπά. Μόλις εκείνος έφτασε, έτρεξα στο μέρος του, εκείνος με πήρε στην αγκαλιά του, με πέταξε στον αέρα και τον ρώτησα πού θα πηγαίναμε διακοπές. Ο μπαμπάς μου απότομα έχασε το χαρούμενο ύφος, μ' άφησε κάτω και μου υποσχέθηκε ότι θα το συζητούσαμε μέσα, εκεί που βρήκαμε τη μαμά καθισμένη να μας περιμένει.

- Νομίζω ότι η στιγμή είναι κατάλληλη, είπε ο μπαμπάς.
- Συμφωνώ, απάντησε η μαμά. Το συζητήσαμε πριν από λίγο.

Τότε ο μπαμπάς κάθισε στην πολυθρόνα, μ' έπιασε από τα χέρια και με τράβηξε στα γόνατα του.

- Ο Νικόλας μου είναι ένα μεγάλο και λογικό αγόρι. Έτσι δεν είναι;

- Βεβαίως, βεβαίως! απάντησε η μαμά μου.

Εγώ δε βλέπω με καλό μάτι ποτέ μου τέτοιες κουβέντες, ότι τάχα είμαι ένα μεγάλο αγόρι, γιατί

συνήθως, όταν μου το λένε, θέλουν να κάνω πράγματα που δε μου πολυαρέσουν.

- Κι είμαι σίγουρος, είπε ο μπαμπάς, ότι το μεγάλο μου αγόρι θα ήθελε πολύ να πάει διακοπές στη θάλασσα!

- Αχ ναι! είπα. Και θα μείνουμε σε ξενοδοχείο;

- Όχι ακριβώς, είπε ο μπαμπάς και κόμπιασε. Να... νομίζω πως θα κοιμάσαι σε σκηνή.

- Σε μια σκηνή όπως οι Ινδιάνοι; ρώτησα. Τέλεια! Και θα μ' αφήσεις να σε βοηθήσω να στήσουμε τη σκηνή; Ν' ανάψουμε φωτιά; Και θα μου μάθεις ψάρεμα για να φέρνω μεγάλα ψάρια στη μαμά; Αχ, αυτό θα ήταν σαν όνειρο!

Ο μπαμπάς σκούπισε το πρόσωπο του με το μαντίλι του, σαν να ζεσταινόταν πολύ, αν και δεν είχε καθόλου ζέστη εκείνη την ώρα, κι ύστερα μου είπε:

- Νικόλα, πρέπει να μιλήσουμε σαν μεγάλοι. Πρέπει να φανείς πολύ γενναίος.

- Και αν φανείς γενναίος και συμπεριφερθείς σαν ένα μεγάλο παιδί, είπε η μαμά, θα σου ετοιμάσω το βράδυ την αγαπημένη σου τούρτα σοκολάτα.

Τότε ο μπαμπάς καθάρισε το λαιμό του με ένα ελαφρό βήξιμο, μ' έπιασε απ' τους ώμους και μου είπε:

- Δε θα έρθουμε μαζί σου στις διακοπές. Θα πας μόνος σου σαν μεγάλος. Η μαμά σου κι εγώ αποφασίσαμε να πας σε μια κατασκήνωση. Θα σου κάνει πολύ καλό, θα είσαι με φίλους της ηλικίας σου και θα το χαρείς πάρα πολύ...

- Σίγουρα, είναι η πρώτη φορά που θα μείνεις μόνος σου, χωρίς εμάς, Νικόλα, αλλά είναι για το καλό σου, είπε η μαμά. Λοιπόν, τι λες, αγόρι μου;

- Απίθανο! φώναξα κι άρχισα να χοροπηδάω στο σαλόνι. Γιατί αλήθεια οι κατασκηνώσεις είναι καταπληκτικές. Κάνεις ένα σωρό φίλους, άπειρες βόλτες, παίζεις παιχνίδια, ανάβεις φωτιές και χορεύεις

και τραγουδάς. Ήμουν τόσο χαρούμενος, που αγκάλιασα και φίλησα τον μπαμπά και τη μαμά.

Το βράδυ η τούρτα ήταν πολύ νόστιμη κι έφαγα πολλά κομμάτια, γιατί ο μπαμπάς κι η μαμά ούτε που τ'αγγίζανε. Εκείνο που είναι περίεργο είναι που ο μπαμπάς κι η μαμά με κοιτάζανε με μάτια γουρλωμένα και φαίνονταν κάπως στενοχωρημένοι. Τους καταλαβαίνω, σίγουρα δεν έχουν συνηθίσει να μένουν μόνοι τους στις διακοπές.

Όμως εγώ δεν ξέρω, αλλά πιστεύω πως ήμουνα πολύ γενναίος και λογικός. Δεν ήμουνα;

Ρενέ Γκοσινί - Ζαν Ζακ Σανπέ,
Οι διακοπές του μικρού Νικόλα,
εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα, 2000 (διασκευή)

1. Γιατί οι γονείς του μικρού Νικόλα δυσκολεύονται να του πουν πως θα πάει στην κατασκήνωση; Πώς φαίνεται αυτό μέσα στο κείμενο;

2. Οι γονείς του μικρού Νικόλα τον αντιμετωπίζουν άλλοτε σαν μικρό κι άλλοτε σαν μεγάλο. Γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;

Ας δούμε με πόσους τρόπους μπορούν να συνδέονται οι προτάσεις.

- Πήγα λοιπόν στον κήπο και περίμενα τον μπαμπά.

Η φράση αποτελείται από δυο όμοιες προτάσεις (είναι και οι δυο ανεξάρτητες). Η σύνδεση αυτή ονομάζεται παρατακτική σύνδεση, διότι δύο όμοιες προτάσεις, ανεξάρτητες ή εξαρτημένες, «παρατάσσονται», δηλαδή βρίσκονται η μια δίπλα στην άλλη και συνδέονται μεταξύ τους με παρατακτικούς συνδέσμους.

Οι πιο χαρακτηριστικοί παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι: *και, ή, είτε, ούτε, αλλά, όμως, μα.*

- Ο μπαμπάς μου μου υποσχέθηκε ότι θα το συζητούσαμε.

Η φράση αποτελείται από δυο ανόμοιες προτάσεις (μια ανεξάρτητη και μια εξαρτημένη). Η σύνδεση αυτή ονομάζεται υποτακτική σύνδεση, διότι μια εξαρτημένη πρόταση «υποτάσσεται», δηλαδή συμπληρώνει το περιεχόμενο μιας άλλης πρότασης, εξαρτημένης ή ανεξάρτητης, και συνδέεται μαζί της με υποτακτικούς συνδέσμους.

Με τους υποτακτικούς συνδέσµους ξεκινούν εξαρτηµένες προτάσεις:

- ⇒ Αιτιολογικές (γιατί, επειδή, αφού, διότι, µια και)
- ⇒ Τελικές (να, για να)
- ⇒ Αποτελεσµατικές (ώστε, που)
- ⇒ Υποθετικές (αν)
- ⇒ Εναντιωµατικές (αν και, ενώ, µολονότι, παρ' όλο που)
- ⇒ Χρονικές (όταν, καθώς, μόλις, πριν, αφού, προτού, ώσπου, όποτε, άµα)
- ⇒ Προτάσεις που συμπληρώνουν το ρήµα και έχουν ρόλο αντικειµένου (να, ότι, πως)

• *Η µαµά µου µε κοίταξε, έκανε µια περίεργη γκριµάτσα, µ' αγκάλιασε, µε φίλησε στο κεφάλι.*

Η φράση αποτελείται από όµοιες προτάσεις που µπαίνουν η µια δίπλα στην άλλη χωρίς σύνδεσµο, µόνο µε κόµµατα, έχουµε δηλαδή ασύνδετο σχήµα.

3. Μπορείτε να βρείτε ποιες προτάσεις συνδέουν οι υπογραµµισµένοι σύνδεσµοι και µε τι είδος σύνδεσης (παρατακτική ή υποτακτική);

Φέραµε τον παππού να µείνει στο σπίτι µας, τον ταΐσαµε, του στρώσαµε το κρεβάτι που θα κοιµάται, τον βοηθήσαµε να ξαπλώσει, του είπαµε κι ένα τραγουδάκι πριν κοιμηθεί και, όταν άρχισε να νυστάζει πολύ και να κλείνουν τα µάτια του, τον φιλήσαµε και οι δυο - εγώ και

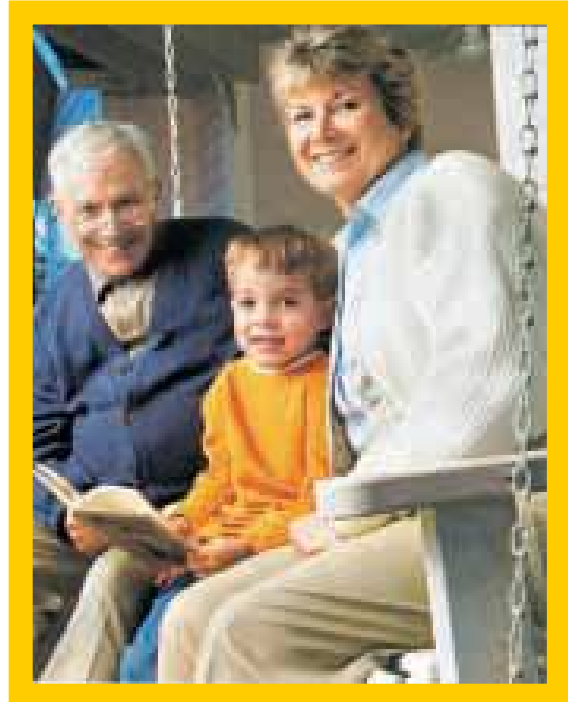
**η Μαρίνα, η αδερφή μου - και έσβησα εγώ το φως
επειδή φτάνω πιο εύκολα το διακόπτη.**

**Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου,
Σπίτι για πέντε, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1999 (διασκευή)**

**Βρείτε ένα ή περισσότερα ασύνδετα σχήματα στο
παραπάνω απόσπασμα.**

**4. Ποια συναισθήματα σας δημιουργεί η φωτο-
γραφία; Γιατί είναι σημαντική η σχέση ανάμεσα
στον παππού, στη γιαγιά και στα εγγόνια;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Με τι θα ασχοληθούμε:

- **Πώς συνδέονται δύο προτάσεις που έχουν αντίθετο νόημα**

Μια οικογένεια ανάμεσα στις άλλες

Με λένε Θανάση Παπαδόπουλο, πηγαίνω στην Τρίτη Δημοτικού και μένω στο σπίτι μου, στην Αθήνα, με τη μικρή μου αδερφή, τη μαμά μου και τον μπαμπά μου. Αυτή είναι η οικογένεια μου. Διάβασα κάπου πως όλες οι οικογένειες δεν είναι σαν τη δική μου και ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές οικογένειες όχι μόνο από χώρα σε χώρα κι από εποχή σε εποχή, αλλά και μέσα στην ίδια πόλη, στην ίδια γειτονιά. Για παράδειγμα, μια οικογένεια σαν τη δική μου, που αποτελείται από δυο γονείς και τα παιδιά, που μένουν όλοι στο ίδιο σπίτι, είναι αρκετά συνηθισμένη, αλλά έχει ένα ασυνήθιστο όνομα: λέγεται πυρηνική οικογένεια.

Αν ζούσαμε σε άλλη εποχή, θα μέναμε μάλλον όλοι μαζί, στο ίδιο σπίτι, στο χωριό του πατέρα του παππού, δηλαδή του προπάππου μου. Οι μεγάλοι θα δούλευαν όλοι μαζί στα χωράφια, στο περιβόλι και στον κήπο. Οι γυναίκες θα μαγείρευαν και θα έφτιαχναν ψωμί και τα παιδιά θα κοιμόμασταν όλα μαζί στρωματσάδα, στο ίδιο δωμάτιο. Σίγουρα θα ήμασταν μια μεγάλη ενδιαφέρουσα οικογένεια, που αλλιώς λέγεται και διευρυμένη, γιατί περιλαμβάνει περισσότερες από μία γενιές: τη γενιά του προπάππου, του παππού, του μπαμπά και τη δική μας.

Οι περισσότερες οικογένειες – τουλάχιστον στην Ευρώπη – είναι πυρηνικές. Και σ' αυτό το είδος οικογένειας όμως υπάρχει ποικιλία. Για παράδειγμα, ο

θείος μου είναι παντρεμένος και έχει με τη γυναίκα του – τη σύζυγο του, όπως λένε – ένα κοριτσάκι που του χρόνου θα πάει Πρώτη Δημοτικού. Αυτή η ξαδερφούλα μου, όταν ήρθε στο σπίτι του θείου μου, ήταν ακόμα πιο μικρή, αλλά δεν ήταν και τελείως μωρό. Τότε μου είπαν πως η ξαδερφούλα μου είναι δικό τους παιδί, μόνο που δεν το έχουν γεννήσει αλλά το έχουν υιοθετήσει. Νομίζω πως δεν υπάρχει καμία διαφορά, αν είσαι υιοθετημένος, αφού το ίδιο σε αγαπάνε όλοι.

Τα άλλα μου ξαδέρφια είναι παιδιά της θείας μου, της αδερφής του πατέρα μου δηλαδή. Έχουν δύο σπίτια και δύο δωμάτια το καθένα! Ο ξάδερφος μου είπε πως στην αρχή δεν του άρεσε καθόλου. Ωστόσο, τώρα συνήθισε. Βλέπετε, οι δικοί του γονείς, η θεία μου με τον άντρα της, πήραν διαζύγιο. Διαζύγιο παίρνουν τα ζευγάρια που παντρεύονται και το μετανιώνουν, δηλαδή μετά βλέπουν πως δεν ταιριάζουν κι αλλάζουν γνώμη. Τότε τα παιδιά ζουν με τον έναν από τους δύο γονείς, αλλά βλέπουν και τον άλλον όποτε θέλουν.

Ξέρω, βέβαια, ότι υπάρχουν και παιδιά που έχουν μόνο μπαμπά ή μόνο μαμά. Αυτό μπορεί να συμβαίνει για διάφορους λόγους. Μπορεί να μη ζει ο ένας από τους δυο γονείς. Μπορεί, πάλι, να έχεις έναν μπαμπά και μια μαμά, αλλά να ζεις με τον έναν από τους δύο, κι έναν καινούριο μπαμπά, που λέγεται πατριός, ή μια καινούρια μαμά, που λέγεται μητριά. Αυτοί λέγονται θετοί γονείς.

Όταν μεγαλώσω και κάνω δική μου οικογένεια, δεν ξέρω ακόμα πώς θα μοιάζει. Η γιαγιά λέει πως καμιά φορά αποφασίζεις εσύ και καμιά φορά αποφασίζει η ζωή για σένα. Εγώ δεν καταλαβαίνω τελείως τι σημαίνει αυτό. Αν και είμαι ακόμα μικρός, πιστεύω ότι το πιο

σημαντικό σε μια οικογένεια είναι να είναι όλοι καλά μεταξύ τους, να συζητάνε και να βοηθάνε ο ένας τον άλλον.

περιοδικό «Ερευνητές»,
Η Καθημερινή, τεύχος 224, 17/5/03 (διασκευή)

1. Αφού διαβάσετε το άρθρο, σημειώστε Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) δίπλα στις παρακάτω προτάσεις:

- Η πυρηνική οικογένεια αποτελείται από τους παππούδες, τους γονείς και τα παιδιά.
- Οι διευρυμένες οικογένειες έχουν περισσότερα μέλη από τις πυρηνικές.
- Σε μια οικογένεια είναι υποχρεωτικό να υπάρχουν και οι δύο γονείς.

Τότε τα παιδιά ζουν με τον έναν από τους δύο γονείς,

αλλά / μα / όμως / ωστόσο

βλέπουν και τον άλλον.

- ⇒ Στο παράδειγμα βλέπουμε με ποιον τρόπο μπορούμε να συνδέσουμε με αντιθετικούς συνδέσμους δυο όμοιες ανεξάρτητες προτάσεις που έχουν αντίθετο νόημα.
- ⇒ Ακόμα, υπάρχουν εξαρτημένες προτάσεις που ξεκινούν με αντιθετικούς συνδέσμους (αν και, μολονότι, παρ' όλο που, ακόμη κι αν) και το νόημά τους είναι αντίθετο από το νόημα της ανεξάρτητης πρότασης:

Αν και είμαι ακόμα μικρός, πιστεύω ότι το πιο σημαντικό σε μια οικογένεια είναι να είναι όλοι καλά μεταξύ τους.

Οι προτάσεις αυτές λέγονται εναντιωματικές ή παραχωρητικές.

⇒ Επίσης, χρησιμοποιούμε και μια άλλη μορφή αντιθετικής σύνδεσης για να τονίσουμε περισσότερο το δεύτερο μέρος της. Δείτε το παράδειγμα από το κείμενο:

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές οικογένειες όχι μόνο από χώρα σε χώρα κι από εποχή σε εποχή, αλλά και μέσα στην ίδια πόλη.

2. Συνδυάστε τις προτάσεις της στήλης Α με αυτές της στήλης Β με τον κατάλληλο τρόπο, χρησιμοποιώντας αντιθετικούς συνδέσμους.

A	B
1. Δεν τον ξέρω πολύ καλά...	A. ...δεν έκλαψε.
2. Θα το αγοράσω...	B. ...τον συμπαθώ.
3. Λυπήθηκε πολύ...	Γ. ...δεν το χρειάζομαι

3. Μια λέξη σε κάθε ομάδα της επόμενης σελίδας δεν ανήκει στην ίδια οικογένεια με όλες τις υπόλοιπες. Μπορείτε να τη βρείτε;

- απόγονος - γενιά - γονείς - ανταγωνιστής
- παιδί - παιδαγωγικός - επίπεδο - παιδίατρος
- τροφή - συνοικία - κάτοικος - οικότροφος
- μητρόπολη - μητριαρχία - αρχοντικός - μητέρα

4. Μπορεί ένα κείμενο να μην έχει καθόλου δίψηφα, δίφθογγους και συνδυασμούς φωνηέντων; Κι όμως, μπορεί! Εκτός αν τα συμπληρώσετε εσείς.

Ποτέ μ__ δεν __χα ζήσ__ Πάσχα σε χωρ__ κ__ κάθε Μεγάλη Εβδομάδα ήταν το μεγάλο μ__ όν__ρο. Ακόμα θυμόμ__ν εκ__νη τη ζωγραφ__ στο βιβλίο τ__ σχολ____ με το αρνάκι στη σ__βλα κ__ γύρω τριγύρω η __κογέν__α να χ__ρετ__ κ__ να δ__σκεδάζ__. Π__δ__, γον__ς, παππ__δες και στο βάθος της ζωγραφ__ς να χορ__ν τσολ__δες. Σαν π__δί δεν __χα την τύχη να μπω στον πίνακα.

Σκέφτηκα τη ζωγραφ__ __τή από το αναγνωστικό τ__
δημοτικ__ και το μυαλό μ__ άρχισε να π__ρν__
μπροστά κ__ να σχηματίζ__ την πραγματικότητα.

Αντώνης Σουρούνης, *Πάσχα στο χωριό*,
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991 (διασκευή)

5. Η σχολική εφημερίδα ετοιμάζει αφιέρωμα για τη 15η Μαΐου, την Παγκόσμια Ημέρα της Οικογένειας, και θα δημοσιευτούν τα τρία καλύτερα κείμενα. Για το σκοπό αυτό γίνεται στην τάξη σας διαγωνισμός γραπτών κειμένων.

Αφηγηθείτε σε 150-200 λέξεις ένα συγκεκριμένο οικογενειακό περιστατικό και κλείστε το κείμενο σας με την τελευταία φράση του κειμένου «Το πιο σημαντικό σε μια οικογένεια: να είναι όλοι καλά μεταξύ τους, να συζητάνε και να βοηθάνε ο ένας τον άλλον». Δώστε στο κείμενο σας έναν τίτλο και μπορείτε, αν θέλετε, να το συνοδέψετε με σχετικές εικόνες ή φωτογραφίες.

Επαναληπτικοί πίνακες της ενότητας για να διορθώσω το γραπτό μου

(κοίταξε πρώτα στη σελίδα 37 τον πίνακα: Διορθώνω το γραπτό μου)

Σημειώνω στη δεξιά στήλη του πίνακα ένα + για όσα νομίζω ότι έχω γράψει και ένα – για όσα δεν έχω γράψει. Στη συνέχεια συμπληρώνω όλα όσα λείπουν για να είναι το γραπτό μου πλήρες.

Πώς περιγράφουμε έναν άνθρωπο

Γράφουμε:

- Ποιο είναι το όνομά του και η ηλικία του.
- Με τι ασχολείται.
- Ποια είναι η σχέση μας μαζί του.
- Πώς μοιάζει (η εξωτερική εμφάνιση) – ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.
- Πώς είναι ο χαρακτήρας του, οι συνήθειες του.
- Τι κάνουμε μαζί.
- Περιστατικά σχετικά με αυτόν ή αυτήν.
- Συναισθήματα και σκέψεις για το πρόσωπο αυτό.

Χρησιμοποιούμε:

- Ενεστώτα (συνήθως) ρημάτων.
- Επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς.

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

- Νικηφόρος Βρεττάκος, *Η μητέρα μου στην εκκλησία* (σελ. 7, τόμος 2ος)
- Λευτέρης Παπαδόπουλος, *Η μάνα μου* (σελ. 12, τόμος 2ος)
- Ροάλντ Νταλ, *Η καρδιά ενός ποντικού* (σελ. 18, τόμος 2ος)
- Ναζίμ Χικμέτ, *Νανούρισμα* (σελ. 24, τόμος 2ος)
- Μάνος Κοντολέων, *[Αποκριάτικη ιστορία]* (σελ. 27, τόμος 2ος)
- Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, *Η μαμά μας η θάλασσα* (σελ. 35, τόμος 2ος)
- Ι. Δ. Ιωαννίδης, *[Το καυκασιανό παραμύθι]* (σελ. 42, τόμος 2ος)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

- Καλιότσος Παντελής, *Πατέρας και γιος*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1995
- Μανθόπουλος Δημήτρης, *Μέρες της Αλκυόνης*, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 1993
- Μάρρα Ειρήνη, *Μια ιστορία για δυο*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1985
- Μεταξά-Παξινού Μαίρη, *Σώος και αβλαβής από... την οικογένεια*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 2003
- Παναγιωτοπούλου Λίτσα, *Ένας μπαμπάς για μένα*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1990
- Σαρή Ζωρζ, *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1995

- Ένα καλοκαιρινό παραμύθι, Ουλφ Μάλμρος, 2000
- Ένας πατέρας με 25 παιδιά, Χουάνγκ Χονγκ, 2001
- Δύσκολοι αποχαιρετισμοί: ο μπαμπάς μου, Πέννυ Παναγιωτοπούλου, 2002
- Το παιδί που ήθελε να γίνει αρκούδα, Γιάννικ Χάστρουπ, 2002

- Η Μάγια, στίχοι Ο. Ελύτης (από τις Μικρές Κυκλάδες), μουσική Μ. Θεοδωράκης
- Κοιμήσου, αγγελούδι μου, στίχοι Κ. Βίρβος, μουσική Μ. Θεοδωράκης
- Νάνι του ρήγα το παιδί, στίχοι Ν. Γκάτσος, μουσική Μ. Χατζιδάκις
- Οι δικοί μου, στίχοι Γ. Νεγρεπόντης, μουσική Μ. Λοΐζος

Ενότητα 12

25η Μαρτίου

Κάτω στο Βάλτου τα χωριά

Κάτω στου Βάλτου τα χωριά, Ξηρόμερο και Άγραφα.
Γιε μ', στα πέντε βιλαέτια, φάτε, πιέτε, μωρ' αδέρφια.
Εκεί είν' οι κλέφτες οι πολλοί, όλοι ντυμένοι στο φλουρί.
Κάθονται και τρων και πίνουν και την Άρτα φοβερίζουν.
Πιάνουν και γράφουν μια γραφή, βρίζουν τα γένια του
κατή.
Γράφουνε και στο Κομπότι, προσκυνούν και το
δεσπότη.
Αγάδες, κάμετε καλά, γιατί σας καίμε τα χωριά
γρήγορα τ' αρματολίκι γιατί' ερχόμαστε σα λύκοι.

κλέφτικο τραγούδι

1. Τα κλέφτικα τραγούδια υμνούν τα κατορθώματα των κλεφτών και των αρματολών. Ποιες πληροφορίες παίρνετε για τη ζωή τους από το κλέφτικο τραγούδι που διαβάσατε;

Η πολιορκία και η έξοδος του Μεσολογγίου

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ

Στην αριστερή μεριά της σκηνής έχουμε τοποθετήσει μια καρέκλα και ένα τραπέζι. Μπαίνει ο ιστορικός Α κρατώντας ένα μεγάλο τετράδιο και μία πένα. Κάθεται και ανοίγει το τετράδιό του και κάνει πως γράφει. Ακούγεται ηχογραφημένα η σκέψη του.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Α΄: «Πώς μπορώ με λόγια να περιγράψω την εντύπωση που έκανε, όχι μόνο σε μένα, αλλά και σ' όλη την Ευρώπη, η έξοδος του Μεσολογγίου; Τα λόγια φτωχά, αδύνατο να υμνήσουν τα αισθήματα φιλοπατρίας και τόλμης που έδειξαν οι Έλληνες, περιφρονώντας τη ζωή. Μια κουκκίδα στο χάρτη το Μεσολόγγι, κι όμως ύψωσε το ανάστημά του και έγραψε τη δική του σελίδα στην Παγκόσμια Ιστορία!

*Πίνακας του
Ευγένιου
Ντελακρουά*

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: Ήταν Οκτώβρης του 1822.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: Η επανάσταση είχε ήδη αρχίσει.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Γ΄: Ο Ομέρ Βρυώνης κι ο Κιουταχής μαζί με 11.000 άντρες κατέβηκαν στην κοιλάδα του Μεσολογγίου...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Δ΄: ενώ ο Γιουσούφ πασάς απέκλειε την πόλη από τη θάλασσα...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: μέσα στην πόλη...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: ο Μαυροκορδάτος μαζί με τον Μπότσαρη...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Γ΄: καταστρώνουν ένα σχέδιο.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Δ΄: Ας δούμε τι έγινε...

Οι αφηγητές στέκονται τις μπροστινές γωνίες και παρακολουθούν, η αυλαία ανοίγει και στη σκηνή βλέπουμε το Μαυροκορδάτο να κάθεται στο γραφείο του και τον Μπότσαρη να βηματίζει νευρικά πάνω κάτω.

ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ: Τι θα κάνουμε; Πώς θα τους σταματήσουμε;

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Πόσους άντρες έχουμε;

ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ: Το πολύ εξακόσιους και μόνο λίγα όπλα!

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Και οι τροφές;

ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ: Φτάνουν δε φτάνουν για ένα μήνα!

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Μια λύση μόνο υπάρχει, να τους καθυστερήσουμε!

ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ: Και πώς θα γίνει αυτό;

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Θα τους μηνύσουμε με το Γούναρη ότι δήθεν θέλουμε να διαπραγματευτούμε!

ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ: Και τι θα κερδίσουμε με αυτό;

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Χρόνο, φίλε μου!

Σηκώνεται ενθουσιασμένος και τον πιάνει από τους ώμους.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Χρόνο! Έτσι θα προλάβει να έρθει η βοήθεια που ζητήσαμε!

Δίνουν τα χέρια, η αυλαία κλείνει.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: Έτσι κι έγινε.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: Στα μέσα Νοεμβρίου ο Μιαούλης, με μία μοίρα του υδραϊκού στόλου, φάνηκε μπροστά στην πόλη.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Γ΄: Διέλυσε τον αποκλεισμό του Γιουσούφ πασά...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Δ΄: κι έφερε τροφές και πολεμοφόδια!

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

Αυλαία, στην μπροστινή δεξιά γωνία κάθεται ο Ιστορικός Β΄, όπως κι ο προηγούμενος, κάνει πως γράφει, ενώ στην αριστερή μεριά της σκηνής είναι ξαπλωμένος ο λόρδος Βύρωνας. Ακούγεται το κείμενο ηχογραφημένο.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Β΄: «Τον επόμενο χρόνο ο Μαυροκορδάτος κατάφερε να οχυρώσει καλύτερα το Μεσολόγγι. Ένας μεγάλος αριθμός από Άγγλους, Γάλλους, Γερμανούς και Ιταλούς φιλέλληνες βρέθηκε στο πλευρό του. Ανάμεσα τους κι ο λόρδος Βύρωνας, που στις 4 Γενάρη του 1824 ήρθε στο Μεσολόγγι. Έδωσε θάρρος στους

Έλληνας αλλά, κυρίως, πρόβαλε τον Αγώνα στο εξωτερικό. Δυστυχώς όμως αρρώστησε βαριά και στις 19 Απριλίου του 1824 πέθανε...»

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: Πολύ την αγαπούσε την Ελλάδα ο λόρδος Βύρωνας!

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: Τόσο πολύ, που της χάρισε τα τελευταία του λόγια.

ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝΑΣ: Έδωσα στην Ελλάδα τον καιρό, την υγεία μου, την περιουσία μου. Τώρα της δίνω τη ζωή μου. Τι περισσότερο μπορούσα να κάνω;

ΤΡΙΤΗ ΠΡΑΞΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Α΄: «Η δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου άρχισε από τον Κιουταχή τον Απρίλιο του 1825, μα πέρασαν επτά ολόκληροι μήνες χωρίς να καταφέρει τίποτα! Ο Μιαούλης μαζί με το Σαχτούρη τρεις φορές κατάφερε να περάσει τον κλοιό των τουρκικών πλοίων και να φέρει στην πόλη τροφές και πολεμοφόδια. Ο Κίτσος Τζαβέλας με τους Σουλιώτες του είχαν ήδη έρθει στο Μεσολόγγι από τον Αύγουστο για να ενισχύσουν τη φρουρά».

Στη σκηνή βλέπουμε τον Κίτσο Τζαβέλα με τους Σουλιώτες και το Μαυροκορδάτο να «αγναντεύουν το πέλαγος» με αγωνία.

ΤΖΑΒΕΛΑΣ: Να τοι, φάνηκαν!

ΣΟΥΛΙΩΤΕΣ: Πραγματικό παλικάρι αυτός ο Μιαούλης!

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ: Αν δεν ήταν αυτός, δε θα είχαμε αντέξει!

Μπαίνει ο Μιαούλης, ο Σαχτούρης και οι Υδραίοι.

ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ Α΄: Ναύαρχε, υποκλίνομαι!

ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ Β΄: Πώς τα καταφέρνετε πάντα;

ΜΙΑΟΥΛΗΣ: Αγαπητοί μου, ο πλοίαρχος δεν πρέπει ποτέ να οπισθοχωρεί, όσο σφοδρός κι αν είναι ο αντίθετος άνεμος!

ΤΖΑΒΕΛΑΣ: Μάθαμε ότι έρχεται ο Ιμπραΐμ με τους Άραβες να βοηθήσει τον Κιουταχή.

ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ: Κουράγιο και δύναμη, φίλοι μου!

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: Οι μάχες συνεχίστηκαν!

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: Οι Έλληνες άντεξαν και μαζί και το Μεσολόγγι!

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Γ΄: Όμως η πείνα θέριζε τους πολίτες κι ο Μιαούλης δεν κατάφερε να περάσει για τέταρτη φορά τον κλοιό των Τούρκων.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Δ΄: Έτσι, οι Μεσολογγίτες αποφάσισαν να κάνουν την ηρωική έξοδο!

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Α΄: Ήταν 10 Απριλίου του 1826...

ΑΦΗΓΗΤΗΣ Β΄: Σάββατο του Λαζάρου, ξημερώνοντας των Βαΐων!

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Β΄: «Σιγά σιγά, προσεκτικά, σαν σκιές που ξεγλιστρούν μες στη μαύρη νύχτα, άρχισαν οι πολιορκημένοι να μαζεύονται στο καθορισμένο σημείο απ' όπου θα γινόταν η έξοδος. Φίλοι και σύντροφοι αγκαλιάζονταν και παίρνανε κουράγιο. Οι Σουλιώτες μαζί με τον Κίτσο Τζαβέλα παρατάχτηκαν μπροστά και οι ελεύθεροι πολιορκημένοι παρατάχτηκαν πίσω τους σε τρεις γραμμές. Η πύλη άνοιξε κι οι Έλληνες με μια

φωνή και ψέλνοντας το Χριστός Ανέστη έπεσαν με ορμή πάνω στους Τούρκους!»

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Α΄: «Πολλοί τα κατάφεραν τελικά και γλίτωσαν. Μα δεν τους ένοιαζε αυτό! Σημασία δεν είχε η ζωή τους, ήθελαν μόνο να είναι ελεύθεροι! Γι' αυτό, όσοι απόμειναν στο Μεσολόγγι μαζεύτηκαν στο σπίτι του γέροντα Καψάλη, κι όταν οι Τούρκοι τους περικύκλωσαν, έβαλαν φωτιά στα βαρέλια με το μπαρούτι κι έγινε ολοκαύτωμα!»

Σύνθεση των Δ. Ζωγράφου – Ι. Μακρυγιάννη

Μπαίνουν στη σκηνή από αριστερά ο Καψάλης, η Γυφτογιάνναινα, γυναίκες και παιδιά, και από δεξιά η Ελευθερία. Κρατάει στα χέρια της στεφάνια δάφνης. Η Ελευθερία στεφανώνει έναν έναν και λέει:

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: «Τιμή και δόξα στα παιδιά μου, σ' αυτούς που έχουν ακόμα ιδανικά και στη μικρή Ελλάδα που ξέρει να γράφει ιστορία!»

Αυλαία

Γωγώ Αγγελοπούλου,
«*Η Πολιορκία και η Έξοδος του Μεσολογγίου*»,
περιοδικό Παράθυρο στην Εκπαίδευση του Παιδιού,
τεύχος 20, Μάρτ. – Απρ. 2003 (διασκευή)

1. Διαβάστε προσεκτικά το θεατρικό έργο, συμβουλευτείτε το βιβλίο της Ιστορίας και απαντήστε στις ερωτήσεις:

α. Πόσες φορές προσπάθησαν οι Τούρκοι να πολιορκήσουν το Μεσολόγγι και πότε;

β. Ποιοι ήταν οι σπουδαιότεροι Έλληνες αγωνιστές και ποιοι ήταν οι αγώνες τους κατά τη διάρκεια των πολιορκιών;

γ. Ποια ήταν τα πρόσωπα που έπαιξαν σημαντικό ρόλο από τη μεριά της Τουρκίας;

δ. Ποιο είναι το βασικότερο πρόβλημα που παρουσιάζεται κατά τη διάρκεια μιας πολιορκίας;

ε. Γιατί οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου ονομάστηκαν «ελεύθεροι πολιορκημένοι»;

2. Από το θεατρικό έργο που διαβάσατε πήρατε κάποιες πληροφορίες για το λόρδο Βύρωνα.

Εκτός όμως από το λόρδο Βύρωνα, πολλοί ήταν αυτοί που πρόσφεραν στην Επανάσταση. Συγκεντρώστε κι άλλες πληροφορίες για τη ζωή και το έργο τους από εγκυκλοπαίδειες και από το βιβλίο της Ιστορίας. Γράψτε σύντομα βιογραφικά σημειώματα περιλαμβάνοντας τα κύρια μόνο στοιχεία των πληροφοριών που βρήκατε όπως:

- όνομα
- ποιος είναι ο τόπος καταγωγής
- ποια ήταν τα κατορθώματά τους
- με ποιον τρόπο πέθαναν
- γιατί θεωρούνται ήρωες

Εμπλουτίστε τα βιογραφικά σημειώματα με φωτογραφικό υλικό. Οι εργασίες σας μπορούν να παρουσιαστούν στον εορτασμό της 25ης Μαρτίου.

Ο λόγος του Κολοκοτρώνη στην Πνύκα

Τα αποσπάσματα που θα διαβάσετε προέρχονται από λόγο του Κολοκοτρώνη. Εκφωνήθηκε στην Αθήνα, στα βράχια της Πνύκας, το 1838, στο ίδιο σημείο όπου οι αρχαίοι ρήτορες έβγαζαν τους δικούς τους λόγους. Το κείμενο έχει γραφτεί σε παλαιότερη εποχή, όταν η μορφή της ελληνικής γλώσσας ήταν διαφορετική.

«Παιδιά μου!

Είς τον τόπο τούτο, οπού εγώ πατώ σήμερα, επατούσαν και εδημηγορούσαν τον παλαιό καιρό άνδρες σοφοί, και άνδρες με τους οποίους δεν είμαι άξιος να

συγκριθώ και ούτε να φθάσω τα ίχνη των. Σας λέγω μόνον πως ήταν σοφοί, και από εδώ επήραν και εδανείσθησαν τα άλλα έθνη την σοφίαν των.

Εις τον τόπον τον οποίον κατοικούμε εκατοικούσαν οι παλαιοί Έλληνες, από τους οποίους και ημείς καταγόμεθα και ελάβαμε το όνομα τούτο.

Οι παλαιοί Έλληνες, οι πρόγονοί μας, έπεσαν εις την διχόνοιαν και ετρώγονταν μεταξύ τους, και έτσι έλαβαν καιρό πρώτα οι Ρωμαίοι, έπειτα άλλοι βάρβαροι και τους υπόταξαν. Ύστερα ήλθαν οι Μουσουλμάνοι. Οι έμποροι και οι προκομμένοι, το καλύτερο μέρος των πολιτών, μην υποφέροντες τον ζυγό έφευγαν, και οι γραμματισμένοι επήραν και έφευγαν από την Ελλάδα, την πατρίδα των, και έτσι ο λαός, στερημένος από τα μέσα της προκοπής, εκατήντησεν εις αθλίαν κατάσταση, και αυτή αύξαινε κάθε ημέρα χειρότερα.

Εις αυτήν την δυστυχημένη κατάσταση μερικοί από τους φυγάδες γραμματισμένους εμετέφραζαν και έστελναν εις την Ελλάδα βιβλία και εις αυτούς πρέπει να χρωστούμε ευγνωμοσύνη, διότι ευθύς οπού κανένας άνθρωπος από το λαό εμάνθανε τα κοινά γράμματα, εδιάβαζεν αυτά τα βιβλία και έβλεπε ποιους είχαμε προγόνους, τι έκαμεν ο Θεμιστοκλής, ο Αριστείδης και άλλοι πολλοί παλαιοί μας, και εβλέπαμε και εις ποίαν κατάσταση ευρισκόμεθα τότε. Όθεν μας ήλθεν εις τον νου να τους μιμηθούμε και να γίνουμε ευτυχέστεροι. Και έτσι έγινε και επροόδευσεν η Εταιρεία.

Όταν αποφασίσαμε να κάμομε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα ούτε πως δεν έχομε άρματα ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα

κάστρα και τας πόλεις ούτε κανένας φρόνιμος μας είπε: «Πού πάτε εδώ να πολεμήσετε με σιταροκάραβα βατσέλα;», αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι, εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.

Εις τον πρώτο χρόνο της Επαναστάσεως είχαμε μεγάλη ομόνοια και όλοι ετρέχαμε σύμφωνοι. Ο ένας επήγεν εις τον πόλεμο, ο αδελφός του έφερνε ξύλα, η γυναίκα του εζύμωνε, το παιδί του εκουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα εις το στρατόπεδον και, εάν αυτή ή ομόνοια εβαστούσε ακόμη δύο χρόνους, ηθέλαμε κυριεύσει και την Θεσσαλία και την Μακεδονία και ίσως εφθάναμε και έως την Κωνσταντινούπολη.

Τόσον τρομάξαμε τους Τούρκους, οπού άκουγαν Έλληνα και έφευγαν χίλια μίλια μακρά. Εκατόν Έλληνες έβαζαν πέντε χιλιάδες εμπρός, και ένα καράβι μιν αρμάδα».

Δημήτριος Φωτιάδης, *Κολοκοτρώνης*, εκδ. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα, 1987 (διασκευή)

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο, απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

α. Πόσο θαύμαζε ο Κολοκοτρώνης τη σοφία των αρχαίων Ελλήνων; Σε ποιες φράσεις φαίνεται αυτό;

β. Με ποιον τρόπο βοήθησαν τον Αγώνα οι μορφωμένοι Έλληνες που έφυγαν μακριά από την πατρίδα τους;

γ. Ποια ήταν τα όπλα των Ελλήνων κατά το ξεκίνημα της Επανάστασης;

δ. Πόση σημασία είχε η ομόνοια για την επιτυχία του Αγώνα;

2. Συζητήστε στην τάξη σε ποιες άλλες στιγμές της ελληνικής ιστορίας φαίνεται η ομοψυχία των Ελλήνων και ποια ήταν τα αποτελέσματα;

3. Χωριστείτε σε ομάδες και συγκεντρώστε φωτογραφίες, από εγκυκλοπαίδειες, ιστορικά βιβλία και μουσεία με τα εμβλήματα, τα λάβαρα, τις στολές και τις σημαίες της Ελληνικής Επανάστασης. Γράψτε τη χρονολογία κάτω από κάθε φωτογραφία και δώστε χρήσιμες ιστορικές πληροφορίες. Στο τέλος, φτιάξτε με το υλικό σας το βιβλίο της 25ης Μαρτίου και παρουσιάστε το και στις άλλες τάξεις.

Ψαρά – Σημαία – Επανάσταση 1821

Μπορείτε να διαβάσετε από το Ανθολόγιο:

- Δημοτικό τραγούδι, *Της Λένως του Μπότσαρη* (σελ. 76, τόμος 3ος)
- Διονύσιος Σολωμός, *Οι ελεύθεροι πολιορκημένοι* (σελ. 78, τόμος 3ος)
- Ανδρέας Κάλβος, *Ο φιλόπατρις* (σελ. 82, τόμος 3ος)
- Γαλάτεια Γρηγοριάδου - Σουρέλη, *Ο μικρός μπουρλοτιέρης* (σελ. 89, τόμος 3ος)
- Γιάννης Μακρυγιάννης, *[Είμαστε εις το «εμείς»]* (σελ. 96, τόμος 3ος)
- Νίκος Γκάτσος, *Μπαρμπαγιάννη Μακρυγιάννη* (σελ. 99, τόμος 3ος)

Διαβάστε – Δείτε – Ακούστε – Επισκεφτείτε

- Βαρελλά Αγγελική, *Διονύσιος Σολωμός*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1998
- *Η Ιστορία της Επανάστασης*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995
- *Μεσολόγγι, Η Ιερή Πόλη του Γένους*, περιοδικό Γαιόραμα, τεύχος 34
- *Μυθιστορηματικές βιογραφίες*, εκδ. Πατάκη:
- Λάππας Τάκης, *Αθανάσιος Διάκος - Ο ήρωας της Αλαμάνας*, 1999
- Λάππας Τάκης, *Ρήγας Βελεστινλής*, 1998
- Λάππας Τάκης, *Ο Θαλασσομάχος του Αιγαίου Λάμπρος Κατσώνης*, 2001
- Λάππας Τάκης, *Οι δυο πρίγκιπες, Αλέξανδρος και Δημήτριος Υψηλάντης*, 2001
- *Χρέος τιμής στο '21*, εκδ. Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου, 2001

**Ελληνική Επανάσταση 1821, CD-ROM, MLS,
εκδ. Παπασωτηρίου**

**Δημοτικά τραγούδια: Τι έχουν τα δόλια τα βουνά,
Η πολιορκία του Μεσολογγίου, Μεσολόγγι, Του
Κατσαντώνη, Το κλεφτόπουλο, Του
Κίτσου η μάνα, Ο κλέφτης του Ολύμπου,
Σαμαρίνα, Στης Μάνης τ' απάτητα βουνά,
Η Βασιλική, Σαράντα παλικάρια, Κλέφτικη ζωή
Ρήγας Φεραίος – Διονύσιος Σολωμός, στίχοι
Ρήγας Φεραίος, Διονύσιος Σολωμός, μουσική
Χορωδία Εμπορικής Τράπεζας, δίσκος «Ρήγας
Φεραίος, 200 χρόνια από το θάνατό του –
Διονύσιος Σολωμός, 200 χρόνια από τη γέννησή
του»**

**Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Παλαιά Βουλή, Αθήνα
Μουσείο Ιστορίας και Τέχνης Μεσολογγίου,
Πλατεία Μπότσαρη, Μεσολόγγι
Μουσείο Σολωμού, Αρσενίου Ι, Κέρκυρα**

Περιεχόμενα

Ενότητα 10 ατυχήματα	5
Ενότητα 11 συγγενικές σχέσεις	38
Ενότητα 12 25η Μαρτίου	62

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

